Leto LXXV., št. 100 Spedizione in abbonamento postale. Poštnina plačana v gotovini. Ljubljana, torek 4. maja 1943-XXI Cena 50 cent.

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUCCINIJEVA ULICA 5 — TELEFON: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26 — Izhaja vsak dan opoldne — Mesečna naročnina 11.— lir.

IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kraljevine Italije in inozemstva ima UNIONE PUBBLICITÀ ITALIANA S. A., MILANO

Računi pri poštno čekovnem zavodu: Ljubljana štev. 10-351

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: UNIONE PUBBLICITÀ ITALIANA S. A., MILANO.

Svečana proslava druge obletnice ustanovitve Ljubljanske pokrajine

Poročilo Visokega komisarja o delu Režima za Ljubljansko pokrajino in njeno prebivalstvo

Topniško in izvidniško delovanje v Tunisu

Uspešne akcije bombnikov v sovražnikovem zaledju

Glavni štab italijanskih Oboroženih sil je objavil 3. maja naslednje 1073. vojno poročilo.

V Tuniziji delavnost topništva in izvidniških skupin.

Naši bombniki so uspešno delovali nad zbirališči motornih vozil v nasprotnikovem zaledju. V bojih so nemški lovci sestrelili eno sovražno letalo.

Svečanost v Vladni palači

Zbrali so se zastopniki oblasti, ustanov in vseh slojev prebivalstva iz vse pokrajine

Ljubljana, 3. maja.

Današnja druga obletnica ustanovitve Ljubljanske pokrajine je bila proslavljena svečano, vendar tudi tako, kakor to zahteva vojni čas. Javna in zasebna poslopja v Ljubljani in v drugih krajih pokrajine so bila okrašena z državnimi trobojnicami. Osrčje proslave je tvorilo poročilo, ki ga je podal Eksc. Visoki komisar županom in občinskim komisarjem, predstavnikom oblasti, sindikatov ter kulturnih in gospodarskih ustanov o delu Režima za Ljubljansko pokrajino in njeno prebivalstvo. Predstavniki in zastopniki iz vse Pokrajine, tudi iz najbolj oddaljenih krajev, so se zbrali v vladni palači ob pol 11 ter napolnili slavnostno dvorano, ki je bila bogato okrašena z državnimi in fašističnimi amblemi, zastavami in zelenjem ter svečano razsvetljena.

Sprejet z gromovitim aplavzom, je kmalu po pol 11. prispel v dvorano Visoki komisar Eksc. Emilio Grazioli. Z njim so prišli poveljnik XI. Armadnega zbora Eksc. general Castone Gambara, Zvezni tajnik Orlando Orlandini, knezoškof dr. Gregorij Rožman, divizijski general, poveljnik posadke Ruggero, župan mesta Ljubljane general Leon Rupnik in predsednik vrhovnega sodišča Anton Lajovic, prav tako od navzočih živahno aplavdirani.

V dvorani so bili zbrani župani in komisarji občin, predstavniki krajevnih oblasti, predstavniki sindikalnih in gospodarskih organizacij ter predstavniki slovenske kulture, ki so zastopali slovensko prebivalstvo nove pokrajine, njegove koristi in njegovo kulturo. Razen slovenskih predstavništev so bili pri poročilu navzoči hierarhi, predstavniki oblasti, strokovnjaki in italijanski funkcionarji. Med drugimi so bili navzoči: generala Lubrano in Perni, pokrajinska zaupnica ženskih fašijev, zvezni podtajniki s polnoštevilnimi člani Zveznega direktorija, Kvestor, rektor univerze prof. dr. Kos, predsednik Akademije znanosti in umetnosti dr. Vidmar, predsednik pokrajinske zveze delodajalcev dr. Slokar, predsednik Zveze svobodnih poklicev in umetnikov inž. Pirkmajer, predsednik delavske zveze dr. Alujevič, podpredsednik Pokrajinskega sveta korporacij Mohorič ter mnoge druge osebnosti, med katerimi so bili tudi zastopniki novinarjev z direktorji listov ter mnogo drugih, ki posvečajo svojo delavnost na odsekih gospodarstva in kulture v pokrajini.

Ko so vrhovni predstavniki zavzeli svoja mesta ob častni tribuni, so vsi zbrani na poziv Zveznega tajnika vzkliknili Visokemu komisarju. Ta je odredil nato pozdrav Kralju in Cesarju, Duceju in Oboroženim silam, kar je skupščina stoje z navdušenjem storila.

Govor Eksc. Graziolija

Visoki komisar Eksc. Emilio Grazioli je nato podal svoje poročilo. Izvajal je:

Ekscelence, kameradi, gospodje!

Ob drugi obletnici objave Kr. Dekreta o ustanovitvi Ljubljanske pokrajine, ki je prinesla slovenskemu prebivalstvu možnost širokega življenjskega razmaha ter plodonosno bodočnost, spoštujoč pri tem njegovo kulturo, jezik, navade in običaje ter ob izpopolnjevanju razvoja gospodarske delavnosti te dežele, sem želel zopet zbrati, ob prisotnosti najvišjih vojaških in političnih zastopnikov, oblastva, vodje in zastopnike vseh ustvarjajočih slojev pokrajine, da podam pregleden in vendar natančen obračun o vsem, kar se je izvršilo ter da dojočim, kar je izvršiti v bodočnosti.

Predvsem Vas vabim, da naslovite najvdanejši in najbolj goreči pozdrav Nj. Vel. Kralju in Cesarju ter Duceju ter da se spoštljivo spomnite padlih članov Oborožene sile. Fašistične stranke ter prostovoljnih protikomunističnih oddelkov, ki so se junaško žrtvovali pri obrambi civilizacije proti boljševiškemu barbarstvu, ter duhovnikov, županov, uradnikov in nameščencev državnih in občinskih uprav, mož, žena in otrok, ki so jih doslej že na stotine pobili tako imenovani »osvoboditelji slovenskega naroda«, s krutostjo, ki popolnoma odgovarja sovjetskemu običaju.

Imena teh nedolžnih žrtev, ki so se pregrešile samo s tem, da so ljubile svojo rodbino in svojo zemljo ter da so jo hotele obvarovati pred nekoristnim, blaznim in nepopravljivim uničevanjem, ki ga je mogla in more zamisliti le prenapeta in zločinska blaznost, bo slovenski narod vklesal v cerkvah in po trgih vsake tudi še tako male vasi, da bodo ostala tudi za bodoča pokolenja neizbrisen spomin in večen dokaz, kaj je značila »komunistična civilizacija« na slovenski zemlji.

Vam, Ekscelenca Gambara, visoki in hrabri poveljnik slavnih Oboroženih sil, ki so razmeščene v italijanski Sloveniji kot varna posadka dežele za pravično varstvo prebivalstva, naj gre krepak in občudujoč pozdrav vseh Italijanov, ki imajo visoko čast in ponos, da služijo tu, z vojaškim srcem, fašistični domovini prav tako pa naslavljam tudi iskren in hvaležen pozdrav v imenu prebivalstva, ki ga zastopajo tu zbrana oblastva in voditelji.

Evo, Ekscelence, kameradi, gospodje pregledno in utemeljeno poročilo o tem, kar je bilo izvršenega.

1. Prehrana

Prehrana prebivalstva je bila, kakor sem pojasnil že lansko leto, predmet stalnega zanimanja vladne oblasti.

Če je ta problem v glavnem težak, zlasti v vojni, je predvsem v tej deželi takoj izgledal uprav kočljiv, kajti ob naši zasedbi so bile zaloge kar malenkostne, ponekod samo za nekaj dni, krajevna možnost pridobivanja najnujnejših živil pa je bila neznatna.

Fašistična vlada je v tem pogledu takoj olemenito priskočila na pomoč, saj je poslala že prve dni po zasedbi potrebna živila. Jasno je, da bi bil slovenski narod brez te hitre pomoči prepuščen dobesednemu gladu.

Želim Vam podati točne številke, koliko je bilo poslanega iz Kraljevine v to pokrajino do 30. aprila t. l.:

Mešana moka	290.358	stotov
Koruzna moka	84.304	„
Moka za testenine	9.160	„
Testenine	29.716	„
Riž	78.234	„
Sladkor	59.600	„
Milo	6.550	„
Olje	7.355	„
Slanina	2.991	„
Mast	508	„
Surovo maslo	6.524	„
Sir	4.676	„
Kondenzirano mleko	350	„
Krompir	34.025	„
Marmelada	3.100	„

Italijanski narod je v svoji vzvišeni solidarnosti ter prepojen s čutom tipično rimskega in fašističnega človekoljubja, takoj bratsko delil svoje živilske zaloge s slovenskim prebivalstvom. Pri prehrani se ni delalo nobene razlike med slovenskimi in italijanskimi državljani.

Vabim še enkrat slovenski narod, da razmišlja dobronamerno o neizpodbitni resnici, ker le ona more postaviti na laž vse kar trdi in piše komunistična ali druga propaganda o fašistični Italiji.

Razdeljevanje živil trgovcem in potrošnikom se je stalno izpopolnjevalo ter zadovoljivo napreduje.

Uvrstitev pokrajine v državni načrt za razdeljevanje sadja bo v veliki meri krila njene potrebe.

Težave so se pojavile pri dobavi mesa in mleka iz znanih vam razlogov. — Pristojni organi se stalno trudijo, da bi jih vsaj delno odpravili.

2. Javna dela

Že lani, pa tudi ob ustanovitvi Pokrajinskega korporacijskega sveta sem poročal o načrtu za javna dela, ki je bil sestavljen ob začetku drugega leta obstoja pokrajine ter o tem, koliko je bilo tozadevno že izvršenega.

Čeprav se ne morem spuščati v posameznosti, želim vendar podati, oziroma ponoviti vam natančne tozadevne številke.

Doslej izvršena dela, dela v načrtu ali pa v teku izvajanja, zagotovljena iz sredstev, ki jih je dala na razpolago fašistična vlada, so:

	Izvršeno	Se bo izvršilo
a) cestne regulacije	19,877.914	20,455.000
b) vodovodi — javna kopališča — vodne naprave	6,423.000	9,323.000
c) zgradbe (vseučilišče, bolnica, moderna umetnostna galerija)	4,900.000	19,000.000
d) javna skupinska zakloniščа za protiletalsko zaščito	—	10,000.000
e) železnice	51,600.000	41,560.000
Skupno	82,810.913	80,338.000

Tej pomembni številki je treba dodati še javna dela, ki jih je izvršil Visoki komisariat iz naknadnih kreditov Fašistične vlade, in sicer:

izvršenih del itd. za 32,050.000,
projektiranih in začetih del za 31,000.000,
skupno: Izvršenih del za . . 114,650.000.
Projektiranih in začetih del za 111,338.000.

Med izvršenimi deli in onimi, ki se bodo izvršila, zaslužijo posebno omembo dela, ki se tičejo glavnega mesta; dopolnitev in preuredba Splošne bolnice, Otroške bolnice in Porodnišnice; izpopolnitev vseučiliških poslopij, poleg onih predvidenih 3 milijonov za poslopje kemičnega oddelka tehnične fakultete; dovršitev javnega kopališča v Koleziji ter zgradbe Moderne umetnostne galerije.

V podeželju se je posebna pozornost polagala na vodovode, vodne naprave, melioracije in cestne preureditve.

3. Gospodarski položaj

Že pred enim letom sem očrtal izjemno gospodarsko stanje pokrajine ob zasedbi.

Pravočasno odrejeni ukrepi in dejansko zanimanje so že takoj preprečili polom, ki se je tedaj zdel neizbežen in so, zaradi miru in jasnosti, ki sta takoj nastopila, omogočili postopno delo za ureditev in vključitev pokrajine v okvir državnega gospodarstva.

V splošnem je industrijska delavnost ostala krepka, trgovina zadovoljiva, upoštevajoč seveda neizbežne vplive vojnega stanja; pojačilo se je gozdno gospodarstvo in nekoliko se je izboljšalo poljedelstvo.

Opozoriti je na znatno količino umetnih gnojil, ki so prispela iz Kraljevine ter na uvoz 9.334 stotov ovsa.

V posebno kočljivem položaju so se znašli kreditni, zavarovalni in zadružni zavodi spričo dejstva, da je bil njihov delokrog nenadoma zmanjšan.

V tem pogledu se je postopalo s potrebnim preudarkom ter po pazljivem in zrelem razmotrivanju vprašanj, ki so se pojavila drugo za drugim. To je pomirilo vlagatelje in omogočilo zavodom in ustanovam nadaljnji obstoj.

Važna in tudi mednarodno pomembna življenjska vprašanja so bila ugodno rešena ali pa se rešujejo, kot n. pr. vprašanja zavarovalnih zavodov, ureditve dolgov in terjatev v inozemstvu, ureditve bivših jugoslovanskih državnih vrednostnih papirjev.

Po mojem mnenju bodo ta vprašanja v kratkem urejena in bo omogočeno po natančni ocenitvi pristopiti k dokončni bančni, zavarovalni in zadružni ureditvi pokrajine ter ukiniti še vedno obstoječe delne moratorije; to zlasti v interesu malih vlagateljev, tedaj manj premožnih slojev prebivalstva.

Smernice gospodarstva v pokrajini so bile objavljene ob priliki ustanovitve Pokrajinskega korporacijskega sveta. Zdi se mi potrebno, da jih v glavnih potezah znova poudarim, tako da bodo dobro znane vsem odgovornim organom.

a) Celotna vključitev gospodarstva italijanske Slovenije v državni okvir;
b) vsestransko povečanje poljedelske produkcije ter ureditev poljedelskih kultur. — Vsak najmanjši košček zemlje se mora obdelati;
c) postopna izvedba zboljšav po načrtu, ki se izvaja, s ciljem takojšnjega donosa;
d) zopetna vzpostavitev živinorejskega stanja; opozarjam, da bo v bližnji bodočnosti v pokrajini uvedeno umetno oplojanje goved in da bo ustanovljena posebna poizkusna postaja;
e) izkoriščanje gozdnega premoženja do skrajnih mej ohranitve; ojačenje pogozdovanja:
f) poenotenje ureditve in izkoriščanja obratujočih rudnikov ter geološka raziskovanja:
g) ureditev bančnih, zavarovalnih in zadružnih zavodov.

Jasno je, da bo izvedba zgoraj navedenih smernic koristila splošnemu gospodarskemu položaju pokrajine, katere naloga je, da ne bremeni državnih zalog, razen v kolikor sama ne bi mogla zadostno proizvajati.

Vključitev pokrajinskega gospodarstva v državni okvir ima kot posledico izenačenje plač in mezd ter življenjskih cen.

To je namen poslednjih odredb, ki so bile izdane za ukinitev ali znižanje pri-

Eksc. Visoki komisar podaja svoje poročilo zbranim predstavnikom v slavnostni dvorani Vladne palače

stojbin in davkov na najnujnejša živila ter poostritev nadzorstva nad točnim izvajanjem živilskih predpisov s posebnim ozirom na nedopustno zvišanje cen in na uničenje takozvane »črne borze«.

Nadaljevalo se bo drakonsko zatiranje kršiteljev, ki jih je treba smatrati kot največje sovražnike manj premožnih slojev, ker onemogočajo pravično razdelitev živil v škodo revnejših slojev in korist ozkega kroga privilegirancev.

Vsi potrošniki morajo podpirati oblast pri pobijanju te nemoralne špekulacije.

4. Korporacijski red

Z ustanovitvijo Pokrajinskega korporacijskega sveta, ki je uradno pričel delovati dne 23. februarja t. l., je bil fašistični korporacijski red v celoti razširjen na pokrajino.

O doseženih rezultatih se je že večkrat govorilo. Da prizadeti sloji resnično cenijo ta sistem, dokazuje dejstvo, da štejejo sedanje nove sindikalne organizacije znatno večje število članov, kakor so jih imele razne strokovne organizacije, ki so delovale pred zasedbo.

Voditelji in odbori sestavljajo z največjo vnemo pravila, varujoč pri tem uspešno svoje organizirane člane; delujejo v duhu uspešnega sodelovanja ter v korist pokrajinskega gospodarstva in višjih državnih interesov.

V okviru korporativne organizacije imajo proizvajalni sloji možnost zastopati ne samo posebne potrebe svojih kategorij, marveč tudi uspešno sodelujejo pri hitri in koristni rešitvi predloženih jim problemov.

Tudi pokrajinska združenja šol, javnih uradnikov, železničarjev, poštarjev in uslužbencev državnih industrijskih podjetij delujejo z vnemo in vidnimi uspehi.

5. Zdravstveni položaj

Kljub dogodkom, ki so se odigrali na ozemlju, se zdravstveni položaj pokrajine lahko označi kot zadovoljiv.

Ugotovljeni primeri nalezljivih bolezni v splošnem ne presegajo števila teh bolezni v normalnem času, kar je pripisati vztrajnemu delovanju zdravstvenih organov, ki so uničili legla nalezljivih bolezni in s tem v kali zatrli epidemije. Hkrati pa so izvedli najširše zaščitno delo.

Proti legarju je bilo cepljenih 16.517 oseb proti dizenteriji 1432 oseb in proti davici 4473 oseb.

Omeniti je treba, da je bilo obvezno cepljenje proti davici odrejeno z naredbo z dne 25. aprila 1942-XX.

V teku leta so protituberkulozni dispanzerji izvedli 7833 pregledov.

Generalno ravnateljstvo javnega zdravstva v Notranjem ministrstvu je oskrbovalo v svojih lastnih sanatorijih in na lastne stroške 72 jetičnih bolnikov.

Razne državne zdravstvene ustanove so pregledale skupno 10.596 otrok.

Osebno sem se prepričal o uspešnem delovanju raznih bolnic in raznih zdravstvenih ustanov, ki delujejo v pokrajini. Dal sem navodila za njih nepreki[illegible] dokončno ureditev in pojačanje njih delovanja.

Začrtani program se bo postopoma in točno izvedel.

Proučuje se preureditev občinske zdravstvene službe v pokrajini radi boljše zdravstvene oskrbe prebivalstva.

Zelo uspešna in zelo cenjena je služba, ki jo je zdravstvena kolona opravila v glavnem mestu, zlasti pa v ostalih večjih krajih pokrajine. Samo v preteklem letu 1942 se je izvršilo 66.489 pregledov od specialistov in je bilo izvršenih 16.853 raznih ordinacij.

Izboljšuje se babiška služba, posebno v kmečkih občinah.

Nova zdravstvena središča se bodo ustanovila v Ribnici; pa tudi v nekaterih drugih krajih, predvsem v Krmelju, kjer se bo zgradila nova bolnica.

V živinoreji so se pojavili nekateri obličajni slučaji okuženja, ki so bili takoj ugotovljeni in podvrženi odločnim ukrepom živinozdravniških organov.

Posebni zakoniti ukrepi bodo izdani v svrho ohranitve živine. Razdeljenih je bilo nad 40.000 serumov in cepiv proti nalezljivim boleznim prašičev.

6. Socialno skrbstvo

Pomožna akcija je bila v vsakem oziru ogromna, uspešna in upoštevana.

Čeprav je tovrstno delovanje razumljivo s stališča obče človečanske vzajemnosti, želim vendarle omeniti nekatere pomembnejše akcije, in sicer:

a) Delovanje Pokrajinskega pomožnega zavoda, ki je potom svojih občinskih zavodov temeljito skrbel za ubožnejše sloje s tem, da jim je v svojih obednicah nudil hrano, živila, obleke, prispevke za stanarino in za zdravila.

b) Pomoč prebivalstvu, prizadetemu zaradi vojnih dogodkov, in sicer potom ustanovitve javnih ljudskih kuhinj, potom razdelitve živil, oblek, zdravil in potom začasne ureditve stanovanj.

c) Brezplačna prehrana revnim otrokom, prav posebno s strani GILL-a (nad 4000 dnevnih obrokov), in s strani Pokrajinskega pomožnega zavoda (nad 500 dnevnih obrokov).

d) Brezplačno razdeljevanje živilskih zavitkov in daril ubožnim družinam s številnimi otroki ob priliki »Praznika mater in otroka« in ob priliki velikonočnih praznikov.

e) Odkup zastavljenih predmetov revnejših slojev.

f) Izredne podpore najrevnejšim slojem.

Za gornje potrebe se bo porabilo v lanskem letu okrog 11 milijonov lir. Delodajalci so prispevali h gornjemu znesku vsoto 471.720 lir.

Razširitev družinskih podpor je doprinesla vidne ugodnosti delavcem in čim bodo razmere dopuščale, bodo uvedene tudi v korist kmečkih delavcev, ki so trenutno še izvzeti od gornje ugodnosti.

Pri tej priliki moram tudi omeniti ustanovitev Pokrajinske zveze Državnega zavoda za zaščito matere in otroka, ki bo nudila svojo uspešno pomoč materam pred in po porodu in prav tako deci, z ureditvijo oskrbovališč, posvetovalnic in domov za zaščito dece in mater.

Nadaljevanje na 2. strani

Zastopstvo črnih srajc pri Visokem komisarju

Včeraj dopoldne se je Zvezni tajnik v spremstvu zaupnice ženskih fašijev, zveznih podtajnikov direktorija, Zveznega podtajnika ljubljanskega fašija ter zveznih nadzornikov napotil v vladno palačo, da prinese Visokemu komisarju pozdrav Črnih srajc Ljubljanske pokrajine o priliki druge obletnice ustanovitve in priklopitve pokrajine. Zvezni tajnik Orlandini se je spomnil stvariteljskega dela, ki ga je izvršil Eksc. Grazioli za ojačenje nove pokrajine po visokih navodilih Duceja ter je obenem izrazil ponos vseh fašistov, ki jim je čast ali pa jim je bila čast sodelovati z njim v uspešnem delu, ki ga vlada izvaja v tej novi deželi.

Visoki komisar se je zahvalil za pozdrav in poudarjal duha sodelovanja pri hierarhih, pri funkcijonarjih, pri strokovnjakih in pri vseh Italijanih, ki žive in delujejo v novi pokrajini, ponosni, da na tem področju dajejo svoj fašistični doprinos ogromnemu delu, ki ga ustvarja Duce za bodočnost Domovine. Zvezni tajnik je porabil priliko tega poseta, da je predstavil Eksc. Grazioliju novi Zvezni direktorij ter njegove člane. Visoki komisar se je z njimi prisrčno razgovarial. Sestanek se je začel in končal s pozdravom Kralju in Duceju.

Zastopstvo ljubljanske mestne občine Visokemu komisarju

Ljubljanski župan gen. Rupnik je hotel Visokemu komisarju ob obletnici pripraviti počastilno manifestacijo občine in se je včeraj zjutraj v spremstvu podžupana comm. Tranchide, generalnega tajnika občine dr. Jančigaja in mestnega fizika dr. Rusa podal v Vladno palačo, kjer je zastopstvo sprejel Eksc. Grazioli. Potem, ko je župan posvetil svojo zahvalno misel Duceju, je izrazil Visokemu komisarju najbolj živo zahvalo za njegovo delo v korist mesta in za njegovo stalno zanimanje za vse njegove probleme, kakor tudi za neprestano skrb, ki jo je izkazoval zlasti najpotrebnejšim slojem prebivalstva. Nato mu je izročil umetniško reprodukcijo ljubljanskega grba.

Visoki komisar je sprejel ljubeznivi dar in je županu ter njegovim sodelavcem izrazil besede posebnega zadovoljstva in zahvale za njihovo stalno in vneto sodelovanje, ki so ga izkazovali ob vsaki priliki njegovemu delu, mestu in prebivalstvu v korist. Visoki komisar se je nato z navzočimi pomudil v razgovoru.

Poročilo Eksc. Visokega komisarja

(Nadaljevanje s 1. strani)

Že za tekoče leto je v to svrho predviden izdatek približno treh milijonov lir, katere je nakazal Državni zavod iz Rima.

7. Javna prosveta in izobrazba

Resnično prizadevanje Fašistične vlade za slovensko šolo in prosveto je očitno in vidno ne samo spričo visokih zneskov, ki so določeni za izpopolnitev univerzitetnih stavb, o katerih je bil že preje govor, znatnih prispevkov dovoljenih kulturnim ustanovam (omenjam prispevek v znesku 200.000 lir Glasbeni Matici), letnih stipendij za nadaljevanje univerzitetnih študij, ter končno znatnih prispevkov dovoljenih Operi in Drami, ki so jima omogočili, da lahko nadaljujeta s svojim delovanjem.

Jasno, je, da morajo tako šola kot tudi ostale slovenske kulturne institucije, upoštevajoč koliko jim je bilo podeljenega, lojalno in koristno sodelovati z italijansko šolo in italijansko kulturo.

8. Upravni organi

Posebna pažnja je bila posvečena izpopolnitvi delovanja občin in ostalih upravnih organov pokrajine.

Združeni so bili važnejši sedeži občin v Črnomlju, Metliki, Kočevju in Logatcu s sosednimi, in je na ta način bila odstranjena razcepljenost ki je preje nastala samo iz političnih in davčnih ozirov, ni pa imela nikake stvarne podlage.

Dosedaj se ni izvršila nobena druga združitev občin in tudi nobena nadaljnja združitev trenutno ni predvidena. To vprašanje se proučuje samo v tistih krajih, kjer to zahtevajo nujne potrebe uprave, in sicer v izključno korist prebivalstva.

Znatni prispevki v višini nad 1 milijon lir so bili nakazani revnim občinam, da se jim omogoči redno poslovanje.

Zapriseženi župani so bili imenovani v šestih občinah, in sicer: v Ljubljani, Novem mestu, Črnomlju, Metliki, Kočevju in Logatcu.

Predvideno je, da bodo ustanovljeni tudi občinski sosveti. Pokrajinski sosvet, ki bo z ozirom na razširitev Fašističnega korporativnega reda obnovljen, bo pričel v kratkem s svojim uspešnim delom.

9. Delovanje Narodne Fašistovske Stranke

Narodna Fašistična Stranka, ki zaradi posebne organizacije pokrajine vključuje samo italijanske državljane, in torej ni ustanovila nikake politične organizacije za Slovence, razvija v korist prebivalstva ogromno podporno delovanje, ki je v vsakem pogledu zaslužno in katero visoko ceni tudi prebivalstvo samo.

Omenjam dobrodelno delovanje Fašističnih žena, Fašijev in podpornih odborov stranke, kamor se prebivalstvo z zaupanjem obrača za najrazličnejše nasvete in potrebe; ter G.I.L.L., ki je stalno razvijala svoje obširno delovanje na vzgojnem, kulturnem, športnem in razvedrilnem polju in šteje danes nad 7.000 članov.

Omeniti moram podporne akcije, predvsem potom šolskih kuhinj, o čemer je bilo že govora, in potom letnih taborišč, ki bodo letos še bolj razširjena.

Omembe vredna je tudi ustanovitev Moškega vzgajališča, ki nudi gostoljubnost okrog 100 slovenskim otrokom ubožnih družin in otrokom, ki se nahajajo v izrednih družinskih okoliščinah.

Uspešno je podporno delovanje Univerzitetne organizacije, ki šteje približno 400 članov.

Velikega pomena je razvedrilno delovanje Dopolavora; stalno se širi delovanje C.O.N.I.-ja in zelo je upoštevano delovanje Odseka kmečkih gospodinj, tovarniških in obrtniških delavk.

Nadvse hvale vredno je delovanje Stranke v korist naših slavnih Oboroženih sil.

Takšno delovanje se bo nedvomno nadaljevalo in stopnjevalo v smislu navodil Tajnika Stranke, Ekscelence Karla Scorze, kateremu navdušeno vzklikamo naš alalà.

Ekscelence, kameradi, gospodje!

Tu sem Vam, kakor je bilo potrebno, na kratko prikazal to, kar je izvršil režim. — Po fašističnem običaju sem Vam navedel številke in konkretna dejstva, ki jih ne more nikdo zanikati.

Za izvršeno delo želim dati javno priznanje svojim neposrednim sodelavcem hierarhom, oblastem, upravnikom in voditeljem uredništvom dnevnih časopisov in domačih periodičnih revij, ki so lojalno sodelovali; enako tudi zdravemu delu slovenskega prebivalstva, ki je s svojim lojalnim vedenjem pokazal, da zna ceniti izvršeno delo in je ob raznih prilikah jasno in dejansko priznal svojo globoko hvaležnost Duceju in Fašistični vladi.

Posebej izrekam iskreno zahvalo Ekscelenci Gambari za njegovo osebno neprekinjeno in uspešno sodelovanje, kakor tudi sodelovanje Oboroženih sil, pri reševanju življenjskih problemov pokrajine.

Na to, kar sem povedal, opozarjam slovenske poštene in dobro misleče može in žene.

Bolj kakor besede postavljajo številke in dejstva na najjasnejši način na laž to, kar grdi goljufiva in zavratna komunistična propaganda in tisti, ki so se v dobri ali slabi veri izkazali za orodje te propagande, stremeče za tem, da zastrupi slovensko ljudstvo in ogrozi njegovo bodočnost.

Nasproti ustvarjajočemu delu, ki ga je izvršila vlada, obstoji, kar je sedaj popolnoma očitno, razdiralno delo tako imenovanih »osvoboditeljev slovenskega ljudstva«.

Umori, grozotni zločini proti duhovščini, možem, ženam in otrokom, uničenje celih družin, požigi cerkva, šol in celih naselij, možje in žene pod smrtno kaznijo prisiljeni da se pridružijo njihovemu zločinskemu delu, živina in drugo imetje, ki so ga skozi rodove z znojem pridobili slovenski kmetje, pokradeno; naprave, ki predstavljajo nepogrešljivo imetje slovenskega ljudstva, uničene.

Iz teh dejstev je jasno razvidno, kaj bi se bilo zgodilo, če bi bili tako imenovani »osvoboditelji slovenskega ljudstva« mogli uresničiti svoje zločinsek načrte na tem ozemlju. Gotovo je to mnogim, ki poprej niso hoteli spregledati, odprlo oči in ti so v svarilo ne samo sedanjemu rodu, ki je deloma občutil žalostne posledice, temveč tudi prihodnjim rodovom.

Mi, ki smo se takoj po vojni leta 1918 zoperstavili komunizmu in ga udušili, se nismo čudili temu grozotnemu in nečloveškemu delu, kajti kriminalnost je prava podlaga komunističnega režima.

Še pred par dnevi so časopisi za tiste, ki radi pozabijo, pisali o umorih, ki so jih komunisti izvršili v sovjetski Rusiji, in potem načrtno nadaljevali v malih okupiranih baltskih republikah, v Besarabiji in na poljskem ozemlju.

Je to ista kriminalnost, ki je izzvala pokolj deset in deset tisočev poljskih častnikov in drugih državljanov; je to ista zlobna kriminalnost, ki vodi anglo-ameriške bandite k razdejanju mest in krajev brez obrambe, ki merijo predvsem na cerkve, bolnišnice, zavetišča in katerih letala se spuščajo, kadar so docela gotova pred našim napadom, v nižino zato, da moré neoboroženo prebivalstvo, žene in otroke.

In tako tudi Anglo-Američani so se opredelili k »branilcem svobode ljudstev in evropske civilizacije.

Gospodje,

dve leti sta pretekli, kratka, a dogodkov in dela polna doba. — Veliko vode je preteklo pod mostovi Save in Ljubljanice, veliko resnic je prodrlo in veliko laži je bilo razkrinkanih, veliko »komunističnih republik« je obstojalo samo v domišljiji tistih, ki so si jih izmislili.

Slovenski možje in žene!

Ne zaupajte onim, ki Vas hočejo odtrgati od skupne vere, od ljubezni do Vaše družine, od plodnega in mirnega dela v Vaših delavnicah in na Vaših poljih.

Tudi ne zaupajte onim, ki z lažnimi optimističnimi vestmi skušajo ustvariti zmešnjavo in neizogibno razočaranje.

Samo ena živa in resnična stvarnost obstoji danes, kakor je obstajala včeraj in kakor bo obstajala v bodoče: Fašistična Italija s svojim orožjem, s svojo pravico in človekoljubnostjo, toda tudi s svojimi trdimi in neizprosnimi zakoni Rima proti vsakemu, ki ograža njeno suverenost in njen ugled; širokogrudna proti vsakemu, ki je lojalen, ali skrajno odločna, da udari vsakega, ki skuša povzročiti nered in motiti mirno življenje ljudstva.

V tem pogledu naj nihče ne dvomi, zlasti pa ne oni, ki so se pred kratkim vrnili v svoje domove in katerih se bo goljufiva komunistična propaganda brez dvoma lotila.

Slovenske žene in možje! Fašistična Italija ima ne samo kot zmagovalka — temveč tudi zaradi vsega, kar je za Vas storila, sveto pravico, da zahteva od Vas ne le lojalnost in spoštovanje, marveč tudi popolno sodelovanje.

Fašistična Italija, ki se pripravlja, da vstopi v svoje četrto vojno leto z vsemi silami in z vsemi svojimi energijami, tesno zbrana okoli Nj. Vel. Kralja-Cesarja, okoli svojega Duceja, je z isto gotovostjo kakor včeraj odločena doseči za ceno katere koli žrtve varno bodočnost svojega naroda, varnost evropske civilizacije ter zmago, ki je od Duceja postavljeni cilj.

Fašistična Italija se bo vrnila v svoj oddaljeni imperij, kjer stoje kot sigurna straža njeni slavni padli, ki jih vodi nepremagan duh vojskovodje Amedeja Savojskega, vojvode d'Aosta.

Ni nikakega dvoma o izidu boja med zlatom ter krvjo, med komunizmom in njegovimi židovskimi in plutokratičnimi podložniki ter proletarskimi narodi, med barbarstvom ter tisočletno civilizacijo.

Slavne Oborožene sile Fašistične Italije, narodno-socialistične Nemčije, Japonske in zaveznikih narodov Trozveze, ki se borijo junaško na vseh bojnih poljih sveta, vedo, da jim je zmaga zagotovljena, ker jim to jamčijo dosedanje osvojitve, njihova lastna sila, mogočna sredstva, s katerimi razpolagajo, in predvsem genij njihovih velikih Vodij.

Gospodje župani in komisarji občin!

Ko se vrnete na svoje domove, izročite moje prisrčne pozdrave in iskrene želje prebivalstvu, toda predvsem ohranite v svojih srcih in vcepite tudi v srca prebivalstva vero v živo in delujoče dejstvo Fašistične Italije na tem ozemlju in v gotovost njene zmage.

Katoliški, imperialni in fašistični Rim je večen.

Ekscelence, kameradi, gospodje!

POZDRAV KRALJU! POZDRAV DUCEJU!

*

Pozdrav Črnih srajc

Zbrani predstavniki in zastopniki, ki so Eksc. Visokega komisarja med njegovim poročilom ponovno prekinjali z gorečim odobravanjem in pritrjevanjem, so se na zaključku navdušeno odzvali njegovemu pozivu k pozdravu Kralju in Cesarju ter Duceju. Ko so se manifestacije polegle, se je dvignil Zvezni tajnik Orlando Orlandini ter v imenu ljubljanskih Črnih srajc je sporočil goreč pozdrav in toplo zahvalo Visokemu komisarju za vse obsežno delo, ki ga je izvršil v Ljubljanski pokrajini kot predstavnik fašistične Vlade. Zagotovil ga je, da bodo Črne srajce tudi v bodoče z enako požrtvovalnostjo in vnemo izvrševale svoje, odkazane jim naloge v korist Ljubljanske pokrajine in njenega prebivalstva.

Zahvala župana Leona Rupnika

V imenu navzočih predstavnikov prebivalstva Ljubljanske pokrajine je spregovoril ljubljanski župan, general Rupnik. Izvajal je:

Vaše Ekscelence! Gospodje!

Za takó temeljit obračun, ki vsemu slovenskemu ljudstvu predočuje tista dejanja, ki jih sovražniki ljudstva zlobno skušajo tajiti in pretvoriti v nasprotje, prosim Vašo Ekscelenco, da Vam smem izraziti najvdanejšo zahvalo prisotnih in velike večine pošteno mislečih in lojalnih Slovencev.

Globoko v naša srca segajoče besede, ki ste jih, Ekscelenca, pravkar naslovili na nas, nam vsiljujejo vprašanje: Kaj bi se bilo pač zgodilo z nami, ako nam ne bi bila pred dvema letoma fašistična Italija rešila etničnega obstoja, ako bi ne bili takrat dobili tako odličnega predstavnika fašistične vlade v osebi Visokega komisarja in prav tako uglednih visokih poveljnikov slavnih italijanskih čet in naše hrabre protikomunistične milice?

Odgovora na to vprašanje se moram pri tej slovesnosti vzdržati, kajti vsem navzočim in meni samemu manjkajo pojmi in besede, da bi orisali od židovske mržnje organizirani pekel, pač pa se moramo spomniti tistih, ki so preprečili, da naše ljudstvo in naša lepa dežela nista bila popolnoma uničena.

V prvi vrsti gre naša hvala slavnim junakom in žrtvam, ki so padli na naših domačih tleh.

Polni spoštovanja prosimo Vašo Ekscelenco, da tolmači našo zahvalo in zagotovilo naše zvestobe in vdanosti Nj. Veličanstvu Kralju in Cesarju.

Vašo Ekscelenco prosimo, da sporoči naše hvaležno spoštovanje za vse podeljene nam dobrote voditelju in prvemu borcu za novi svetovni red, velikemu Duceju italijanskega naroda.

Nadalje velja naša zahvala v prvi vrsti Nj. Ekscelenci Visokemu komisarju Emiliju Grazioliju, ki je pri vsej strogosti, potrebni za upravo v vojnih časih, pokazal tako plemenito razumevanje in vzvišeni čut rimske človečnosti do našega ljudstva, posebno še do najsiromašnejših, da mu dolgujemo iskreno hvaležnost in odkritosrčno spoštovanje.

V zgodovini slovenskega naroda je to pač prvi in edini primer, da si je mož, predstavnik vladavine, ki je ljudstvu varljivo prikazana kot sovražna, tako hitro pridobil njegovo neomejeno spoštovanje in ljubezen.

Pri tej priložnosti se zahvaljujemo tudi vsem sodelavcem Nj. Ekscelence Visokega komisarja ki so se požrtvovalno in nesebično trudili za blaginjo in red v pokrajini.

Ob strani Nj. Ekscelence Graziolija stoji kot vodja Oborožene sile Nj. Ekscelenca general Gastone Gambara, vojak v klasičnem pomenu besede, izkušen in nepremagan borec, strah vseh požigalcev in banditov še izza protibolševiške vojne v Španiji, toda tudi resnični vitez in pravi kavalir ki si ni pridobil samo src svojih vojakov, temveč s svojo človečnostjo, s svojo prizadevnostjo za pomoč in z zaščito, ki jo je vedno nudil revežem, bliskovito tudi srca in spoštovanje slovenskega ljudstva.

Ko izražamo Nj. Ekscelenci našo prisrčno zahvalo se zahvaljujemo tudi vsem njegovim podrejenim častnikom, vojakom in slovenskim prostovoljnim miličnikom.

Zavedajoč se, da bi bil od plutokratskih židovskih sovražnikov vsega človeštva zaželeni propad Evrope tudi propad odnosno popolno uničenje pobožnega, marljivega, nadarjenega in prizadevnega slovenskega ljudstva, se v polnem zaupanju in neomajni veri v Boga ter v gotovosti, da bo zmagala Italija in njeni zavezniki, z zaupanjem izročamo zaščiti in vodstvu fašistične Italije ter hočemo sodelovati z vsemi močmi kot dostojni in lojalni sodelavci za lastni blagor za srečo države in za blaginjo Evrope.

Prav posebno prosim Ekscelenco Visokega komisarja, da blagovoli sporočiti izraze naše vdanosti še danes brzojavno Nj. Veličanstvu Kralju in Cesarju ter Duceju.

*

Tudi izrazi moči in odločnosti župana ljubljanskega mesta so bili sprejeti z zelo živahnim ploskanjem in pritrjevanjem. Visoki komisar se je zahvalil Zveznemu tajniku in generalu Rupniku in ko je Zvezni tajnik Orlandini odredil pozdrav Visokemu komisarju, je slednji ukazal pozdrav Kralju in Duceju, ki so se mu navzoči plamteče odzvali. S tem je bila pomembna svečanost končana.

Ob zaključitvi je Visoki komisar povabil župane in občinske komisarje na obed, po katerem se je pomudil z vsakim navzočim v razgovoru. V imenu vseh navzočih je komisar za Šmihel-Stoniče (Novo mesto) dr. Švajger naslovil na Visokega komisarja tople izraze zahvale in je podčrtal stalno posebno zanimanje Eksc. Graziolija za vse občine, tudi najmanjše, in njegovo prisrčno dobrohotnost za predstavnike kmečkega ljudstva.

*

Jasne in tehtne besede

Govor najvišjega predstavnika Režima v Ljubljanski pokrajini, Visokega komisarja Eksc. Emilia Graziolija na včerajšnji proslavi dveletnice ustanovitve Ljubljanske pokrajine je zbudil močan odmev v vsej javnosti. Z njegovimi jasnimi tehtnimi besedami je bil najlepše izražen pomen prazničnega dne ter ocenjeno zgodovinsko dejanje, ki je omogočilo slovenskemu prebivalstvu Ljubljanske pokrajine široko kulturno in gospodarsko izživljanje.

Govor Visokega komisarja je pa podal tudi najboljšo, jasno in pregledno sliko velikega in vsestranskega dela uprave naše pokrajine. Tu ni nobenega hvalisanja, ne lepih besed. To je že aktivna bilanca neumornih prizadevanj za ureditev gospodarskih, socialnih in drugih nalog nove pokrajine. Te naloge so pa v resnici ogromne, kar najlepše kažejo že številke same, številke, ki najboljše pričajo, kaj je Vlada storila za pokrajino in kako uprava skrbi, da bi prestali čim bolje vse začetne težave in tudi skrbi vojnega časa.

V uvodu svojega poročila se je Visoki Komisar s pieteto spomnil slavnih padlih iz vrst Oboroženih Sil, Stranke in prostovoljne protikomunistične milice, ki so padli v borbi za ohranitev življenja in civilizacije našega ljudstva, ter neštetih žrtev, ki so jih zahtevale temne sile mednarodnega komunizma med našim prebivalstvom. Njegov poziv, naj se ljudstvo še bolj odvrne od razbojniških početij, bo gotovo naletel na pozitiven odziv, o čemer priča že dosedanji razvoj v preteklem letu, ki kaže velik korak k popolni ozdravitvi. Primerjava med pozitivnim delom, izvršenim v korist prebivalstva od Režima in njegovih predstavnikov v naši pokrajini, in med pogubnim uničevanjem temnih sil mora odpreti oči še zadnjim zaslepljencem. Podatki o prehrani, o javnih delih, o uspešnih stremljenjih na področju kulturnega izživljanja in zdravstva govore tako jasno, da mimo njih ne more nihče.

Župani in občinski komisarji, ki so se zbrali k proslavi v Ljubljani iz vseh, tudi najbolj oddaljenih krajev pokrajine, bodo jasne in tehtne besede, katere vsebuje poročilo Eksc. Visokega komisarja predočili s hvaležnim zadoščenjem svojim občanom. Ko jih bodo lahko opozorili na vsestransko plodno delo Režima za našo pokrajino in naše ljudstvo, jih bodo obenem poučili o smernicah Režima za njegovo ustvarjajočo politiko, o smrenicah, ki jih mora uvaževati vse prebivalstvo v svojo lastno korist.

Zatemnitev od 21.30 do 5.

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino, glede na odredbe 6. junija 1941-XIX. št. 42 in 8. aprila 1943-XXI. št. 39, in glede na potrebo, določiti nov urnik za izvajanje določb o zatemnitvi

odreja:

Čl. 1. Od torka 4. maja 1943-XXI. zvečer do novih določb, se morajo predpisi o zatemnitvi izvajati od 21.30 do 5. ure.

Čl. 2. Neizpremenjene ostanejo vse ostale določbe odredbe s 6. junijem 1942-XIX. št. 42.

Ljubljana, 4. maja 1943-XXI.

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino
Emilio Grazioli.

Vodstvo bolniškega zavoda za delavce pri Duceju

Rim, 3. maja. s. Duce je sprejel ob navzočnosti ministra za korporacije nac. svet. Augusta de Marsanicha, predsednika ustanove »Mutualita Fascista«, zavoda za bolniško podpiranje delavcev, in nac. svet. Nazzarena Borfantija, Leonarda Gano, Vita Palermo in Maria D'Havete, predsednike podpornih zavodov za nameščence industrije, trgovine, poljedelstva in kreditnih ter zavarovalnih zavodov, ki so bili z vladnim ukrepom spojeni s prvo omenjenim zavodom.

Minister za korporacije je poročal Duceju o vnetem in obširnem delovanju zavodov, ki preuhajajo obstoječi, kar omogoča novi ustanovi pričetek akcije s takojšnjim razpolaganjem z znatnimi sredstvi, izkustvi, ustvaritvami in pobudami. Duce je pohvalil predsednike zavodov ter je nac. svet. de Marsanichu dal navodila, da bi zavod »Mutualita Fascista« dosegel popolnoma svoj smoter, zaradi katerega je bil ustanovljen in to v prid delavcem v vseh proizvajalnih odsekih.

Seja Vlade

Rim, 3. maja. s. Ministrski svet je sklican za soboto 8. maja ob 10. uri.

Raport tajnika Stranke

Rim, 3. maja. s. Tajnik stranke bo ob navzočnosti direktorija 5. maja ob 17. uri sklical k raportu v gledališču Adriano načelnike in pokrajinske hierarhe.

Uničevanje sovražne plovbe

Nemške sile so aprila sovražniku potopile 63 prevoznih ladij s 423.000 t ter 18 edinic vojne mornarice — Hude sovjetske izgube pri brezuspešnih napadih ob Kubanu

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 3. maja. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Pri kubanskem mostišču so bile tudi včeraj sovjetske čete, ki so napadale v več valovih, odbite s hudimi izgubami.

Meseca aprila je sovjetsko letalstvo izgubilo 1082 letal. Izmed teh sta bili 992 letali sestreljeni v letalskih bojih, 121 jih je sestrelilo protiletalsko topništvo, 10 pa čete kopne vojske in enote vojne mornarice. Ostala so bila uničena na tleh.

Na tunisko fronti so bili krajevni sovražni napadi zavrnjeni deloma v protisunkih.

Pri napadih sovražnih letalskih sil proti nizozemski obali in zapadnemu obmejnemu ozemlju je bilo sestreljenih 11 angleških letal pri treh lastnih izgubah. Nekatera sovražna letala so preletela pretekio noč Vzhodno Prusijo. En bombnik je treščil na zemljo.

V borbi proti angleškim in severnoameriškim pomorskim zvezam je vojna mornarica v mesecu aprilu potopila 63 trgovskih ladij s skupno 423.000 br. reg. tonami, izmed katerih so jih podmornice same potopile 415.000 ton in torpedirala 18 nadaljnjih ladij.

Letalstvo je deloma hudo poškodovalo 10 trgovskih ladij.

Tudi v borbi proti sovražnim bojnim ladjam sta bili vojna mornarica in letalstvo zelo uspešni. Podmornice so potopile eno nosilko letal, eno križarko, tri rušilce in eno podmornico. Druge nemške pomorske oborožene sile so uničile dva rušilca, 3 podmornice in 7 brzih čolnov. Letalstvo je potopilo 2 podmornici in 1 brzi čoln. Dva sovražna rušilca, 1 lovec na podmornice, 11 brzih čolnov in 1 stražni čoln so bili poškodovani.

*

Berlin, 3. maja. s. Nemška vojna mornarica je v aprilu potopila, kakor se doznava iz pristojnih virov 63 trgovskih ladij s skupno 423.000 reg. tonami. Podmornice so potopile 61 od teh ladij. Nadaljnjih 18 ladij je bilo poškodovanih s torpedi. Podmornice so dosegle lepe uspehe tudi v borbah s sovražno vojno mornarico in letalstvom. Potopile so eno nosilko letal, eno križarko, 3 rušilce in eno podmornico. Druge nemške mornariške edinice so potopile nadalje dva rušilca, 3 podmornice in 7 motornih torpednih čolnov. Poškodovani so bili en rušilec, ena torpedovka, 11 torpednih čolnov in ena stražna ladja.

Berlin, 3. maja. s. Zaščiteni z močnimi skupinami lovcev so angleški bombniki snoči napadli nizozemsko obalo. Lovcem in protiletalskemu topništvu pa je uspelo razpršiti sovražno skupino in sestreliti 11 letal.

Berlin, 3. maja. s. V dopolnilo današnjega vojnega poročila se doznavajo naslednje podrobnosti: V odseku kubanskega mostišča so boljševiki včeraj obnovili svoje napade, podprane z ognjem vsega orožja proti odseku Krimskaja. Sovražnik, ki je v več primerih napadal v zaporednih valovih, je bil odbit v borbah z bajoneti in po zaslugi nemškega napornega ognja. Sovjeti so utrpeli nove in krvave izgube. Nemško težno topništvo je

Šef SA oddelkov Lutze umrl

Berlin, 3. maja. s. Šef glavnega stana SA oddelkov Viktor Lutze je podlegel ranam, ki jih je dobil včeraj ob avtomobilski nesreči v bližini Potsdama.

Berlin, 3. maja. s. Umrli šef glavnega stana SA oddelkov Viktor Lutze je bil rojen 28. decembra 1890 ter se je udeležil vojne 1914/18 v nekem pehotnem polku. Po vojni je pristopil takoj ob ustanovitvi k narodno-socialistični stranki in se izkazal zlasti pri organiziranju SA oddelkov, katerim je poveljeval v Porurju. Leta 1934 pa je prevzel splošno poveljništvo nad temi oddelki. Lutze je storil velike usluge režimu, zlasti z duhom sodelovanja SA oddelkov z vojsko.

Mednarodni protokol o katynskem pokolu

Ugotovitve mednarodne komisije strokovnjakov — Neizpodbitni dokazi o boljševiškem zločinu

Berlin, 3. maja s. Na današnji konferenci tiska v zunanjem ministrstvu je bil razdeljen protokol, katerega je redigirala mednarodna komisija, kateri je bilo poverjeno zbrati rezultate preiskave o pokolu v Katynskem gozdu. Protokol, katerega so podpisali zdravniški izvedenci 12 narodov, univerzitetni profesorji in učenjaki, med njimi prof. Palermo, ordinarij za sodno in kriminalno medicino na univerzi v Neaplju, in švicarski profesor Neville kaže znanstveno in nesporno krutost pokola in polno odgovornost Kremlja.

Po poudarku, da so uniforme žrtev imele vse znake uniform oficirjev poljske vojske, ugotavlja protokol, da je večino umorjenih in v jami pri Katynu pokopanih poljskih oficirjev zadela 8 mm revolverska krogla in da je bila večini žrtev sovjetskega barbarstva sprožena krogla v tilnik. V nekaterih primerih so strokovnjaki po položaju trupel in smeri projektilov ugotovili, da so krogle šle skozi lobanjo žrtev in se zapičile v telo kakega drugega oficirja, ki je bil že prej ubit. Ta podrobnost je razlog za domnevo, da je bilo nekaj eksekucij izvršenih ob robu jame, ki je bila že pripravljena, da bi se izognilo nevšečnostim, zlasti s prevozom.

Protokol se končuje z naslednjimi zaključki, katere so podpisali vsi člani komisije. V katynskem gozdu so bile preiskane od komisij skupne jame s trupli poljskih oficirjev, poslej je bilo odkopanih 7 jam, iz katerih so potegnili 982 trupel, ki so bila mikroskopsko skrbno proučena in deloma raztelesena. Že 70 odstotkov trupel je bilo identificiranih. Vzrok smrti je bil izključno strel v tilnik. Po izjavah prič, po pismih, dnevnikih in listih, najdenih pri truplih, izhaja, da je bil pokol izvršen v marcu in aprilu leta 1940. In glede tega dejstva so popolnoma v soglasju vsi rezultati preiskave. Sledijo podpisi 12 znanstvenikov, ki so tvorili komisijo.

V tukajšnjih političnih krogih poudarjajo, kako velika je politična važnost tega dokumenta, ki ponovno kaže, kakšnih krutih sredstev se poslužujejo Sovjeti.

Drugo gostovanje Jos. Gostiča v sezoni

Verdijev Trubadur z Gostičem, Heybalovo, Jankom, Golobovo in Karlovčevo

V Ljubljani, 4. maja.

»Trubadur: Trivijalno hlastanje po efektih, glasba neenotna v slogu in neenakomerna v obdelavi, snovno nabuhla romantika v najslabšem pomenu in nikdar nikomur razumljiva zmes dogodkov in oseb! Zato Trubadurja ne hodim več poslušat, ako me ne zvabi res dober kvartet v glavnih partijah,« govore nekateri.

»Trubadur: eden prvih sadov Verdijeve genijalnosti, s katero je osvojil glasbeni svet in ostal vzlic Wagnerju in vzlic velikim napredkom modernih komponistov prvak med prvaki. Občudujem Verdijevo začetno dramatsko izraznost orkestra, izraznost, s katero je vplival na vso operno umetnost. In kolika je sila Verdijeve glasbene karakterizacije! To so vročekrvni ljudje, nikake šablone; te osebe res razkrivajo v spevih svoje duše in značaje. Pa kolika strastnost v ljubezni in mržnji, kolik polet v bujni, zmerom lepi melodiki in kolika muzikalna dramatika! Danes devetdesetletni Trubadur je še vedno mlad, plamteč, osvajajoč, ko prhni toliko modernega po prašnih arhivih,« govore drugi.

Prvi je bil na slovenskem odru Trubadur vsaj z nekaterimi arijami že l. 1892 in Trubadur je ostal posebno priljubljen doslej. Kakor po vsem širokem svetu. Drže ga in ga bodo držali na repertoarju vseh mogočih narodov in jezikov ne le operni solisti, temveč vse publike.

Tudi Gostič si je izbral za svoje gostovanje poleg »Carmen« še »Trubadurja«; vedel je, da ima za tovariše še troje izvrstnih partnerjev ter da bo ž njimi in drugimi pevci lahko nudil prav harmonično dobro predstavo. Namen se mu je posrečil vzlic veliki, utrudljivi zaposlenosti na zagrebškem odru in vzlic mučnemu brezkončnemu potovanju. Vseh znakov utrujenosti pa vendar ni mogel prikriti, a znal si je kot tehnično izurjen umetnik pomagati, tako da je bil njegov Manrico zopet kvalitetna kreacija.

Dvakrat zapored je bila Opera zaradi Trubadurja prenapolnjena, navdušenje občinstva kipeče, priznanje iskreno in res hvaležno.

Gostič kot Manrico je pevski odličen, glasovno mogočen, za obsežnost našega gledališča, ker je zdaj vajen zagrebške velicine, celo včasih preveč radodaren. Izhajal bi tudi s polovico svojega glasovnega razkošno bogatega zaklada. Njegov Manrico je resničen junak po glasu in zunanjosti. Svoja čustva izraža bolj v tonih kakor z igro. Nekam sramežljiv, zato zadržan, skoraj tog in navidezno hladen je do svoje dame, kadar je okoli njega družba. Le kadar je z Leonoro sam, je toplejši. Ali je Gostiču tako razločevanje v občevanju z žensko prirojeno ali priučeno po režiserju, ki smatra zadržanost v družbi za aristokratsko spodobnost, ne vem. Vsaj meni je zanimiva.

Odveč je naglašati, da je podal paradno vlogo vseskozi učinkovito, dosledno, muzikalno točno; zlasti zmagovit je v ariji 3. dej. in v sloviti stretti (brezhibno in močno efektno na reprizi). V poslednjih prizorih zadnjega dejanja pa je prinesel vse dokaze svoje pevske umetnosti.

Žel je kajpak največji uspeh, navdušene aplavze, kopo cvetja in venec ter jasno izraženo željo, da ga čujemo čim preje ponovno.

Leonora Heybalove in Azucena Golobove sta že znani imenitni kreaciji, pevski in igralski vzgledni ter žanjeta vselej posebno toplo priznanje.

Heybalova lahko prišteva Leonoro k dolgi vrsti svojih najbolj uspelih, prepričevalnih velikih in težkih opernih vlog. Glasovno se ji krasno prilega in prinaša s toplim doživljanjem tragedijo grofice, ki pa je po njeni koncepciji predvsem iskrena žena, zato odkrita tudi v svojih srčnih izrazih. Razlika v režiji — ali v osebnem značaju pevcev se torej vidi tudi v igri Manrica in Leonore.

Stara ciganka Azucena Golobove je brzčas doslej sploh pevski in igralski najmočnejša in najdovršenejša stvaritev naše pevke. Resna, včasih uprav strašna maščevalnost stopnjevana do malone blazne togote se izraža v petju in igri Golobove naravnost pretresljivo.

Grof Luna Jankov je zopet kakor vselej izzival s svojim petjem ploskanje ob odprti sceni. Nov je bil Lupšev Ferrando, močan in prijetno razumljiv.

Na reprizi je pela Azuceno prvič — kakor Gostič v hrvaščini — Elza Karlovčeva. Silna, izvrstna, svojska kreacija! Evo, naenkrat imamo kar dvoje Azucen prvovrstne kvalitete! Karlovčeva podaja ciganko kot čvrsto, visokoraslo ženo okoli 50 let, ki kaže, da je bila še pred kratkim cvetoča krasotica. Te je prva Azucena, ki ni pošastno grda starka. Vsa žehti od energije in moči ter imponira z vsem nastopanjem. Glas pa ji doni kakor zvon in poje, da imaš najlepši užitek. Zato zopet hvala Gostiču, da je omogočil Karlovčevi nastopiti kot Carmen in Azucena, v dveh partijah, ki ostaneta nepozabljeni.

Vsi solisti so na prvi in drugi uprizoritvi Trubadurja prejeli dosti cvetja in bili klicani po vseh dejanjih neštetokrat pred zastor. Kakor Carmen je dirigiral tudi Trubadurja kapelnik A. Neffat in režiral C. Debevec. Zbori in orkester so bili polno ustrezni, inscenacija, kostumiranje in ves gladki potek dogajanj ter naglih izpremenb pa zelo zadovoljivi.

Gostovanje Jos. Gostiča je prineslo dobrodošlo izpremembo repertoarja, dvojni odličen nastop Karlovčeve in troje večerov splošnega zadovoljstva v nadi, da se kmalu ponove z morda še drugimi opernimi deli.

Fr. G.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

KINO MATICA Telefon 22-41

Carla Del Poggio, Leonardo Cortese in Paolo Stoppa v moderni duhoviti komediji

Ponočna srečanja

Predstave ob **17. in 19.15 uri**

MATINEJA

Na splošno željo predvajamo ponovno nepozabljen film

Dunajska kri

Predstave samo ob **15. uri**

KINO SLOGA

Velemestje, podeželje, ošabnost, priprostost, ljubezen do domače grude v prelepem filmu

Profesor Kovač

V glavni vlogi: **Antal Pager, Erzsi Simor**

Predstave ob 14., 15.50, 17.40 in 19.30, v nedeljo pa še ob 10.30

KINO UNION Telefon 22-21

Zanimiv roman mlade sirote in slavnega pisatelja

Mala gospodična

V glavnih vlogah: **Laura Nucci, Loredana, Nino Besozzi** in drugi

Predstave: ob delavnikih ob 15.30, 17.30 in 19.30 uri; ob nedeljah ob 10.30, 15.30, 17.30 in 19.30 uri

IZ LJUBLJANE

Hišnim posestnikom

Po določbah Vis. komisariata Ljubljanske pokrajine za uvedbo in vodenje registra prebivalstva bo mestni anagrafski urad meseca majnika dostavil vsem hišnim posestnikom vprašalne pole za sestavo hišnih map. Vprašalne pole bodo dostavljene po ulicah za vsako hišo posebej. Zato naj vsak hišni posestnik ali upravitelj izpolni pole, ki jih bo dobil, samo za tiste hiše ali skupine stanovanj, ki bodo že navedene v vprašalni poli, ter naj vsako polo odda v petih dneh kot je navedeno v začetku vprašalne pole.

V njihovem lastnem interesu že sedaj opozarjamo hišne posestnike, naj vsa vprašanja pazljivo prečitajo in vse rubrike izpolnijo natanko in razločno, da ne bodo imeli pozneje nepotrebnih potov.

Navodilom, ki so natisnjena že na vprašalni poli, dodajamo še naslednje:

Če ima hiša več vhodov ter vodi vsak k posebnemu stopnišču ali posebni skupini stanovanj in so ti vhodi opremljeni s posebnimi hišnimi številkami, tedaj se smatra vsaka taka skupina stanovanj za celoto zase in je za njo treba izpolniti posebno vprašalno polo. Kadar pa vodi od istega vhoda (z eno samo hišno številko) več stopnišč k posameznim skupinam stanovanj, tedaj je treba izpolniti samo eno vprašalno polo in v njej označiti posamezna stopnišča kakor je to navedeno v tiskovini.

V rubriko najemnikov je treba zapisati vse tiste družinske poglavarje, ki so najemniki poslovnih prostorov. Pri zajednicah t. j. zavodih, bolnišnicah in podobnih ustanovah je treba napisati samo poglavarja zajednice, nikakor pa ne posameznih članov. V primeru, da stanuje v taki hiši tudi najemnik, ki ima popolnoma ločeno gospodinjstvo, je seveda treba vpisati tudi takega družinskega poglavarja.

Kolikor bi komu ta navodila skupno z onimi na vprašalnih polah ne zadostovala, naj prinese izpolnjeno vprašalno polo sam v anagrafski ural na Mestni trg štev. 23, kjer bo dobil vsa potrebna pojasnila.

*

—lj **Izboljšanje vremena?** Vreme se je skujalo in večraj se je zdelo, da ne bomo zopet tako kmalu videli sonca. V resnici je deževalo ves dan in še ponoči. Tudi davi je bilo še močno oblačno. Že ponoči je začela pihati močnejša burja in davi je bilo nekaj upanja, da se bo vreme popravilo, zlasti, ker je narastel zračni tlak. Včeraj je bilo ves dan precej hladno, tako da se maksimalna temperatura, ki je znašala 11.6°, ni mnogo razlikovala od minimalne temperature (10°), kar opažamo navadno ob izrazitem južnem vremnu, ko je oblačno. Davi je bilo hladneje kakor včeraj. Minimalna temperatura je znašala 7.2°. Prenehalo je rositi.

—lj **Diletantske slike,** dostikrat zmazke najslabše vrste, vidimo v izložbenih oknih nekaterih ljubljanskih tvrdk. Kadar gre za take diletante in šušmarje, tedaj izgovor, da jim nudijo možnost zaslužka, še daleč ne odtehta dejstva, da tvrdke s tem prav grdo blatijo kulturno lice našega mesta, begajo okus občinstva in dokazujejo svoj lastni neokus. V vseh umetnostnih vprašanjih daje pojasnila radevolje naše društvo — Društvo slovenskih likovnih umetnikov, Ljubljana, Wolfova ulica 10 II.

—lj **Prihodnji, 5. koncert na dveh klavirjih,** ki ga izvajata pianistka Silva Hrašovec in Marta Bizjak-Valjalo v petek, dne 7. t. m. v mali filharmonični dvorani, bo imel naslednji spored: 1. Clementi: Sonata v C-duru; 2 Tarenghi: Varijacije na Schumannov tema; 3. Piccioli: Burleska; 4. Chopin: a) Etuda; b) Preludij; 5. Pfeifer: Tarantela. Začetek koncerta bo točno ob 7. uri zvečer. Predprodaja v knjigarni Glasbene Matice.

—lj **Klavirski koncert** visoke umetniške kvalitet bomo imeli prihodnji ponedeljek, t. j. 10. t. m. ob 7. uri zvečer v veliki filharmonični dvorani. Koncert bo izvajal slavni pianist Carlo Vidusso in bo to koncert njegov tretji koncertni nastop v našem mestu, kjer si je pridobil s svojo visoko umetnostjo velik krog spoštovalcev. Natančni spored bomo priobčili jutri. Predprodaja za ta koncert je začela danes v knjigarni Glasbene Matice.

—lj **Inštrukcije — Novi (Turjaški) trg 5-III.** Za **razredne, privatne, nižje in višje tečajne ter završne izpite** na srednjih in strokovnih šolah pripravljamo **trikrat po dve uri tedensko,** kakor tudi inštruiramo dijake dnevno po dve uri v vseh predmetih in posamezno za nizek honorar. Prijave vsak dan od **8—12** in od **14—16: Novi (Turjaški) trg 5-III. Inštrukcije.**

DOBRA STRAN

— Kaj mislite, da sem neumen, da vam bom tako drago plačal to kljuse! Saj se mu vidijo vsa rebra.

— Tako se lahko vsaj prepričate, da mu nobeno ne manjka.

Koncert prof. A. Trosta in prof. J. Šlaisa

Mojstrsko sta izvajala komorne skladbe G. Tartinija, W. A. Mozarta, B. Vomačke ter K. Szymanowskega

Ljubljana, 4. maja.

O umetnosti, ki se z njo prof. Trost in prof. Šlais lahko ponašata, bi mogli upravičeno trditi, da je za naše prilike vrhunska. O tem nas je preverilo tudi njuno snočnje mojstrsko izvajanje štirih skladb, ki sta jih zopet izbrala s svojim preizkušenim okusom in s smotrno željo, da nudita svojim hvaležnim poslušalcem in spoštovalcem priliko, spoznavati ob vsakem njunem nastopu nove skladatelje ter doslej pri nas neizvajane skladbe. Ravno zaradi tega so njuni koncerti za prave ljubitelje komorne glasbe tako privlačni, zanimivi; zato je vzbujalo tudi njuno snočnje izvajanje pod okriljem Glasbene matice občudovanje, navdušeno priznanje občinstva, ki sta mu oba mojstra ustregla še s sklepnim dodatkom izven sporeda.

Vsako od štirih izvajanih sklad sta temeljito izdelala, plastično izklesala. Uvodoma sta podala znamenito Sonato v g-molu, ki jo je napisal G. Tartini, ki je med najpomembnejšimi predstavniki in tvorci klasične violinske igre. Sonatna skladba, ki je zaslovela pod označbo »Didone abbandonata«, kaže vse slogovne, tematične, ritmične, zvočne odlike skladb iz tedanje dobe, značilno arhitektonsko zasnovo Tartinijevega glasbenega duha, ki je našel v obeh naših virtuozih verodostojna interpreta. Iz osnov prvega in drugega stavka (Affettuoso, Presto non troppo) se je razmahnila Tartinijeva sonatna zamisel do svečane širine v Largu ter se pomirjujoče razpredla v sklepnem stavku (Allegro comodo).

Ljubitelji in občudovalci čarodejne ter nežčrpne Mozartove muze so s posebno glasbeno naslado sledili dognanemu podajanju Mozartove Sonate v d-duru, ki je zazvenela v vsem razkošju nežnosti, zvočne ter izrazne polnosti, pa tudi zahtevnosti glasbenih vrednot, ki jih je nesmrtni tvorec nanizal tudi v tej svoji sonati, ki je med njegovimi najlepšimi, najočarljivejšimi. Po uvodnem stavku (Allegro con spirito) smo dojemali s polnim glasbenim užitkom vso tisto sferično milino, nedogledno sinjino, ki sta nam jo pričarala s svojim znanjem oba umetnika-virtuoza v drugem stavku (Andante cantabile), in ljubko nežnost lahkotno sanjavost sklepnega Allegretta.

Svoje razsežne interpretacijske sposobnosti, svoje mojstrske izvajalne kvalitete sta prof. Trost in prof. Šlais lahko učinkovito, blesteče izpričala ob »Sonati op. 3« odličnega češkega skladatelja Boleslava Vomačke. Oba instrumenta se v Moderatu con moto ma serio razgovarjata v žalni, mračni govorici, ki ji daje vzorna soigra obeh virtuozov močan poudarek. V drugem stavku (Molto vivace) se te široke glasbene zamisli razklepajo v pretresljivi elementarnosti ter se potem v nemi boli ob mrtvem očetu stopnjujejo v silovitost interpretacije tretjega stavka (Molto andante), da se potem končno razneži v ginljivo, otožno poezijo elegičnega finala.

Klasicizem obeh prvih skladb in zmerni modernizem B. Vomačke je dopolnjeval še rahli impresionizem slovečega poljskega skadatelja Karla Szymanowskega. Njegova Sonata op. 9 je bila druga osrednja točka snočnjega komornega večera. Vsa ta chopinska liričnost, ki preveva njegova dela, se celno odraža tudi v sinoči virtuozno izvajani sonatni skladbi. Patetičnemu Allegru moderatu se pridružuje spevno umerjeni, nežrečeno žametni Andantino tranquillo e dolce, dokler ne izveneva močna umetnina v zanos sklepnega stavka (Allegro motto, quasi presto).

Sloves obeh mojstrov jamči za njun vsakokratni prodorni uspeh. Tudi snočnji komorni koncert je proslavil njuno ime, njuno virtuoznost, ki je dozorela do mednarodne umetnostne reproduktivne veljavnosti. Ustvarila sta s svojim izvajanjem neizbrisne vtiske prave komorne intimnosti, ki jo ozarjata z vsem prelestnim bogastvom svojih tonov in barv. Pri tem sta se obojestransko dopolnjevala, podpirala, tesno povezana v komornem duu, kjer lahko izstopajo individualne kvalitete obeh sodelujočih interpretov izraziteje kakor n. pr. v komornih združenjih tria ali kvarteta. V tem je veličina njunega komornega muziciranja, ki zajema bistvo, odlike, svojskosti poedinih skladb v vsej njihovi polnosti, ki se ne omejuje na zgolj tehnično (dasi ustrezno avtomatično podajanje not. Ta polna, pronicava, umetniška zraščenost je najzgovornejše zagotovilo njunega sijajnega znanja, njune prozorne igre, njunega evropskega formata.

Žal ni našla sinoči njuna izklesana umetnost, njuno mestoma poduhovljeno podajanje tistega odziva med občinstvom, ki bi bil potreben in ki bi ga bila zaslužila oba naša prva mojstra. Obisk bi bil lahko boljši. Zato pa so se ju navzočni poslušalci oklenili s tem bolj prisrčno hvaležnostjo. Podoba je, da si koncerti sledijo v prehitri zaporedni. Poizkusimo z manj koncerti, morebiti bo potem obisk komornih koncertnih večerov boljši.

DNEVNE VESTI

— **Papeževe zasebne avdijence.** Papež Pij XII. je sprejel v zasebni avdijenci italijanskega maršala Uga Cavallera in njegovo soprogo, nadalje romunskega legacijskega svetnika pri sv. stolici.

— **Italijanski vplivi na hrvatsko kulturo.** V prvi štev. kulturno političnega italijansko-hrvatskega tednika »Rinascita« je objavljen poučen članek, ki ga je prispeval minister za narodno vzgojo Karol Biggini. V članku razpravlja o odnošajih med Italijo in Hrvatsko v kulturno-zgodovinskem razvoju. Prikazuje razmerje med Rimom ter Hrvatsko od najstarejše dobe in razčlenjuje srednjeveške zveze in stike, ki so zbliževali Hrvatsko z najvidnejšimi središči tedanje kulturne delavnosti, v prvi vrsti z Bologno in Benetkami. Zatem navaja italijanske vplive, ki se odražajo v hrvatski književnosti, v prvi vrsti v delih hrvatskih književnih tvorcev. Ti vplivi so ostali močni tudi v kasnejšem razvoju hrvatske književnosti. Ob zaključku omenja tudi dalmatinskega kulturnega tvorca N. Tommasea.

— **Ob zaključku XXI. sezone na milanski Scali.** Z uprizoritvijo »Traviate« je bila te dni zaključena XXI. sezona milanske Scale, ki je bila organizirana v skladu z navodili, ki jih je bil izdal svojčas minister za narodno kulturo. Repertoarni spored je bil izveden v polni meri tako glede opernih in baletnih kakor tudi koncertnih prireditev. Posebno zanimanje je vzbudil koncert klasičnih italijanskih skladb. V teku sezone je bilo v celoti 65 uprizoritev, izvedeni so bili trije oratoriji in 10 komornih koncertov, skupno je bilo 78 prireditev. Oper je bilo uprizorjenih 20, od teh je bilo 13 italijanskih, 9 nemških ter ena francoska. V okviru prireditev je bila proslavitev 50-obletnice Verdijevega »Falstaffa«, 300-letnice Monteverdijeve smrti z uprizoritvijo »Odisejeve vrnitve« ter 50-letnice Catalanijeve smrti z uprizoritvijo »Wally«. Razen tega sta bila prirejena Wagnerjev in Verdijev teden s številnimi opernimi predstavami del obeh znamenitih skladateljev.

— **Naraščajoča trgovinska izmenjava med Italijo in Ogrsko.** Po podatkih, ki jih je objavil osrednji statistični urad v ogrski zunanji trgovini, je Italija glede trgovinske zmenjave z Ogrsko za Nemčijo na drugem mestu. V preteklem letu je bilo zabeleženo znatno povečanje vrednosti izvoženega blaga iz Ogrske v Italijo. V letu 1941 je zvozila Ogrska v Italijo raznega blaga v skupni vrednosti 113,500.000 lir. V letu 1942 se je zvišala vrednost izvoza na 228 milijonov pengö. Tudi uvoz iz Italije na Ogrsko je v letu 1942 znatno narastel. Ureditev politike cen je znatno pripomogla k povečanju trgovinske izmenjave med obema državama.

— **Prenos trupla sv. Dominika.** V nedeljo je bil v Bologni svečan prenos trupla sv. Dominika v blindirani grob, ki je urejen v varnem zavetju dominikanskega samostana. Tako je bila po petih stoletjih na novo odprta svetnikova rakev, v kateri je lesena krsta iz divjega kostanja s telesnimi ostanki sv. Dominika. V notranjščini je bilo najdenih pet pergamentnih dokumentov, ki pričajo o dveh svoječasnih prenosih sv. Dominika v letih 1383 in 1473. Krsto bodo zaprli v stekleno žaro, da se bo laže obvarovala pred vlago. V nedeljo je bila krsta prenešena v baziliko, kjer je bila izpostavljena. Tukaj ostane pet dni, nakar bo prenešena v omenjeni grob.

— **Ponovljen čudež sv. Januarija v Neaplju.** Iz Neaplja poročajo 1. maja: Ob 13.14 se je ponovilo utekočinjenje krvi sv. Januarija. Navzočni so bili poleg množice vernikov neapeljski nadškof kardinal Ascalesi ter številni škofje in prelati. Pričetek tradicionalnih molitev je bil ob 11.30.

— **Na polju slave** sta padla podporočnik Franco Manzoni in tankovec Jakob Tavecchia. Manzoni je bil po rodu iz Milana. Bojeval se je na raznih bojiščih, nazadnje je odrinil na tuniško fronto, kjer je sedaj izdihnil. Tavecchia je pripadal prostovoljskim kolonialnim četam in je tudi padel na afriškem bojišču.

— **Umrl na bikovih rogeh.** Kmetovalec Zelindo Pinotti iz kraja Cella Dati je peljal bika v hlev. Pri tem se je bik preplašil, zapodil se je z rogovi v Pinottija ter ga nabodel na rogé. Nesrečni Pinotti je kmalu zatem izdihnil.

— **Razstava kiparja F. Vecchija.** V gradu Sforesco v Milanu je bila otvorjena te dni četrta razstava odličnega kiparja Ferrucija Vecchija, ki je razstavil značilne umetnine, ustvarjene v zadnjem času.

— **58 let nameščenec pri istem podjetju.** Zanimiva slovesnost je bila te dni v šolski dvorani obrata S. A. F. F. A. v Pontenuovu di Magenta. Nameščencu omenjenega obrata Henriku Bollesini je bilo podeljeno odlikovanje zvezde za delovne zasluge za 58-letno marljivo, neprekinjeno delo v istem podjetju.

— **Nesreče.** V zadnjih dneh je bilo v ljubljansko bolnišnico sprejetih več ponesrečencev. Viktor Pogačnik, 16letni dijak iz Ljubljane, si je pri padcu zlomil desno nogo. — Marijan Hočevar, 20letni mizar iz Dobrunj, si je na krožni žagi obrezal levico. — Marija Mihelič, 5letna hči poslovodje iz Dobrunj, si je pri padcu s kolesa zlomila levo nogo. — Alojz Dobrovoljc, 16letni delavec v Vrhnike, se je ranil na levi nogi. — Ivanka Gutnik, 18letna hči posestnika z Vrhnike, si je pri padcu zlomila desnico. — Jože Travnikar, 42letni delavec iz Ljubljane, si je obrezal na krožni žagi prste levice. — Jože Vidmar, 29letni zidar iz Dobrove, si je pri padcu s kolesa zlomil levico. — Vera Pavlič, enoletna hči tehnika iz Ljubljane, se je poparila s kropom po trupu. — Ivan Turnšek, 30letni natakar iz Ljubljane, si je pri padcu pobil na glavi.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Torek 4. maja, ob 18.30: *Prva ljubezen.* — Red B.

Sreda 5. maja, ob 18.30: *Veliki mož.* Red Sreda.

Četrtek, 6. maja, ob 17.: *V času obiskanja.* Izven. Zaključna predstava za šolsko mladino.

OPERA

Torek, 4. maja, ob 18.: *Zemlja smehljaja.* Opereta. Izven. Znižane cene od 24 lir navzdol.

Sreda, 5. maja, ob 18.: *Madame Butterfly.* Red A.

Četrtek, 6. maja, ob 18.: *Janko in Metka.* Red Četrtek.

Petek, 7. maja: Zaprto. (Generalka.)

Sobota, 8. maja, ob 18.: *Prodana nevesta.* Prvič v sezoni. Red Premierski.

Iz pokrajine Trieste

— **Ljudsko gibanje.** V Triestu je bilo 30. aprila trinajst rojstev, devet smrtnih primerov in enajst porok.

— **Razstava slikarja E. Samba.** Po daljšem presledku je zbral triestinski slikar Edgar Sambo v triestinski galeriji v Triestu svoje najnovejše slike. Razstava bo odprta do 13. maja.

— **Glasbeni maj pri sv. Justu.** Kakor vsako leto, tako bodo izvajane v okviru tradicionalnega »glasbenega maja« v katedrali sv. Justa v Triestu, tudi letos pri nedeljskih opoldanskih mašah v maju posebne izbrane cerkvene skladbe pod vodstvom prof. L. Toffola ter ob sodelovanju prof. E. Curellija pri orglah. Tako so izvajali v nedeljo 2. maja skladbo Valterja Courvoisierja »Marija, milosti polna«, arijo Bachove velikonočne kantate, Saint Saensovo »Ave Maria« in tri sopranske samospeve, ki jih je odpela ga. Franja Polidori. Prof. Curelli je izvajal na orglah Haudinovo »Pomlad« iz njegovih »Štirih letnih časov«.

Starčkova smrtna nesreča. V drevoredu Regina Elena je povozil tramvaj, ki je pribrzel iz Barcole, okoli 75-letnega starčka, čigar identiteta še ni ugotovljena. Starček je obležal s počeno lobanjo in je kmalu po prevozu v bolnišnico navzlic najskrbnejšim prizadevanjem zdravnikov izdihnil.

Deček rešil potapljajočega se fanta. Mali Peter Blocchi iz Triesta se je odtrgal od svoje družbe in je padel v morje v bližini pomola Audace. V bližini je bil tudi deček Bruno Appolonio, ki je zelo dober plavalec. Zaplaval je proti Blocchiju, ki ga je že zagrinjala voda, in ga rešil na kopno. Vrli mladi rešitelj je bil deležen pohvale ter priznanja.

Beležnica

KOLEDAR

Danes: Torek, 4. maja: Florijan, Cvetko.

DANAŠNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Ponočna srečanja in Dunajska kri.

Kino Sloga: Profesor Kovač.

Kino Union: Mala gospodična.

Spominska razstava umetnin Ivana Vavpotiča v Jakopičevem paviljonu.

DEŽURNE LEKARNE

Danes: Mr. Sušnik, Marijin trg 5; Deu-Klanjšček Dia, Cesta Ariele Rea in Bohinec ded., Cesta 29. oktobra 31.

Radio Ljubljana

TOREK, 4. MAJA 1943-XXI

12.45: Operetna glasba. 13.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 13.10: Poročilo Vrhovnega poveljništva Oboroženih sil v slovenščini. 13.12: Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec. Pisana glasba. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.10: Moderne pesmi, vodi dirigent Zeme. 14.45: Komorna glasba. 15.00: Poročila v slovenščini. 17.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 17.10: Pet minut gospoda X. 17.15: Plošče »La Voce del Padrone — Columbia«. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Politični komentar v slovenščini. 20.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 20.20: Pripombe k dogodkom. 20.40: Pasion po sv. Mateju, uglasbil S. Bach. V odmoru: Predavanje v slovenščini. Po končani operi: Poročila v italijanščini.

SREDA, 5. MAJA 1943-XXI

7.30: Pisana glasba. 8.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Lahka glasba. 13.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 13.10: Poročilo Vrhovnega poveljništva Oboroženih sil v slovenščini. 13.12: Operna glasba na ploščah. 13.30: Orkester, vodi dirigent Gallino. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.10: Orkester, vodi dirigent Rizza. 14.45: Komorna glasba. 15.00: Poročila v slovenščini. 17.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 17.15: Koncert klasičnega tria. 17.35: Koncert pianistke Marije Luize Candeloro. 19.00: »Govorimo italijansko«, poučuje prof. dr. Stanko Leben. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Politični komentar v slovenščini. 20.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 20.20: Beethovnovo glasbo vodi dirigent Serafin Tullio. 21.30: Koncert ljubljanskega godalnega kvarteta (L. Pfeifer — I. violina, A. Dermelj — II. violina, V. Šušteršič — viola, Č. Sedlbauer — celo). 22.00: Zanimivosti v slovenščini. 22.10: Pesmi in napevi. 22.45: Poročila v italijanščini.

Maksimalni cenik

Maksimalni cenik štev. 9, ki velja po naredbi Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino od 10. aprila t. l. naprej, določa za mestno občino ljubljansko naslednje cene na drobno (z vštetо trošarino):

1. **Kruh** iz enotne moke v kosih do 400 g 2.30 lire, v kosih od 400 do 1.000 g 2.20 lire; **testenine** iz enotne moke 3.90 lire za kg; enotna **pšenična moka** 2.70 lire; enotna **koruzna moka** 2.20 lire; **riž** navadni 2.70 lire; **fižol** 6 lir za kg.

2. **Jedilno olje** (olivno) 14.70 lire za liter; **surovo maslo** 28.40 lire za kg; **slanina** soljena 19 lir za kg; **mast** 17 lir za kg.

3. **Kis,** 4% vinski 6.35 lire za liter.

4. **Mleko** 2.50 lire za liter; kondenzirano mleko v dozah po 880 g 15.90 lire za dozo, v dozah po 385 g 7.55 lire za dozo.

5. **Sladkor:** sladkorna sipa 8.25 lire za kg, v kockah 8.35 lire.

6. **Mehka drva,** razžagana, franko skladišče trgovca v Ljubljani 33.60 lire za stot; mehki roblanci (žamanje), približno 1 m dolgi, franko mestno skladišče 40 lir za stot; **trda razžagana drva** 40 lir za stot; **enotno milo,** ki vsebuje 23—27% kisline, 4.10 lire za kg.

ČESTITANJE

— Čestitam ti, prijatelj.

— K čemu?

— K zaroki.

— To je pomota. Saj se nisem zaročil.

— No, potem imam pa še več povoda čestitati ti.

DARMOL

Il miglior lassativo

najboljše odvajalno sredstvo

MALI OGLASI

PRAŠIČKI ZA REJO

120 komadov, se bodo prodajali v torek, dne 4. t. m. pri — Mestni klavnici v Ljubljani.

INSERIRAJ v ‚Slov Narodu'

Kako je Valvasor služil vojake

Nekaj spominov na našega slovitega zgodovinarja, ki je umrl pred 250 leti

Ljubljana, 3. maja.

Ko spregovorimo ali zapišemo ime Valvasor, mislimo navadno na zgodovinarja, pisca slovitega dela, ki je proslavilo deželo Kranjsko po vsem svetu. Toda Valvasor ni bil le zgodovinar; bil je učenjak, umetnik, a tudi vojak. Ob tej priliki naj povemo, kako se je proslavil kot vojak. Kot vojaka nam ga prikazujejo slike — v viteškem oklepu srednjega veka. Valvasor je umrl pred 250 leti in prav bi bilo, da bi se letos primerno spominjali obletnice njegove smrti. Temu namenu bi naj bile posvečene naslednje vrstice. Vojne razmere tistega časa so same na sebi tudi zelo zanimive. Vojne so bile tedaj seveda povsem drugačne, lahko bi rekli — idilične, vendar so bile resna zadeva. Povsem napačno je, če si zamišljamo nekdanje vojne kot nekakšne operetne prireditve. Tudi v tistih časih so vojne zahtevale, da je bil vojak junak, to se pravi, da je bil pripravljen tudi umreti. To velja tudi za vojno, ki se je je udeležil Valvasor.

Pred 260 leti Turki pred Dunajem

Valvasor je zamenjal pero z orožjem pred 260 leti, ko je l. 1683. turška vojska prišla pod vodstvom velikega vezirja Kare Mustafe do same avstrijske prestolnice, Dunaja. Avstrija je preživljala tedaj usodne čase tudi zaradi notranjih nemirov. Upirali so se Ogri ter ogrožali pod poveljstvom grofa Bathianija Štajersko. Štajerci se niso mogli sami otresti nasprotnikov, pa so se morali obrniti na pomoč na krajske deželne stanove. V tistih časih je bilo povsod sorazmerno malo vojaštva. Vojaki so bili za vsako deželo tem bolj dragoceni, čim manj jih je bilo. Če upoštevamo to, šele lahko primerno cenimo pomoč, ki so jo nudili Štajercem Kranjci. Kranjski vojščaki so pohiteli Štajercem na pomoč pod poveljstvom Valvasorja, nadstotnika spodnje četrtine Kranjskega, to je sedanje Dolenjske. Vojska je štela 400 mož.

Valvasorjev pohod

Valvasorjev vojaški pohod na Štajersko se je začel 7. avgusta l. 1683. Vojska je tedaj odrinila iz Ljubljane. Tedaj so seveda samo korakali in že sam pohod ni bil šala. Srečno so prispeli mimo Lipnice na graško polje. Tam so se utaborili ter nekaj dni počivali. Poslej so odločali štajerski deželni stanovi kam jo naj mahnejo Valvasorjevi vojščaki. Predvsem je bilo potrebno, da bi Valvasorjev oddelek zavzel Fürstenfeld in gradove v okolici, a zasesti bi bilo treba tudi Radgono. To ni bila lahka naloga spričo tako malega števila vojakov. Valvasor je moral izdelati primeren načrt ter dobro razdeliti svoje moštvo za posamezne naloge.

Vojskovanje

Pravo vojskovanje se je začelo šele zdaj. Valvasor je dodelil praporščaku Schwabu 100 mož ter ga poslal skupno s stotnikom Portnerjem, ki je imel 75 mož, v Burgau. Manjši oddelki so odrinili v Neudau, Hohenbruck, Hapfenstein in Hainfeld. Glavno nalogo je prepustil sebi in s 100 možmi je 24. avgusta zavzel Fürstenfeld. Valvasor je bil v zelo resnem položaju. Mesto je bilo mnogo laže zavzeti kakor ga držati, ker je bilo slabo utrjeno in bi se maloštevilni branilci ne mogli dolgo upirati močnemu pritisku napadalcev. Nekaj časa prej je treščilo v mestno smodnišnico, da se je razletela in narušile tudi utrdbe. Prej so bile v mestu cesarske čete, pa so ga zapustile. Blizu mesta je taborilo okrog 5000 Bathianijevih vojakov. Kaj bi naj proti takšni premoči opravila peščica Valvasorjevih vojakov ob resnem napadu? Razen tega so prihajale vznemirljive vesti, da se bliža 6000 Turkov od Kaniže. Mnogi meščani so že zapustili mesto, saj je bilo že skoraj zanesljivo, da bodo sovražniki kmalu pridrli in kdo bi smel pričakovati, da se jim bo postavila po robu peščica branilcev v poškodovanih utrdbah!

Valvasor kot junak

Tu je imel Valvasor priliko, da se je pokazal junaka. Sklenil je odločno braniti mesto, zlasti še, da bi se Kranjcem ne bilo treba sramovati pred Štajerci. V tistih časih je bila deželna zavest, ponos, da si pripadnik te ali one dežele, posebno močna. Valvasor je bil vedno vnet za čast svoje dežele ter je skušal Kranjsko proslaviti tudi z mečem, ne le s peresom. Bathianijeva vojaštvo je gospodarilo v okolici Fürstenfelda ter stalno ogražalo mesto. Mestni branilci seveda niso smeli in ne mogli zapustiti mesta, da bi branili okolico pred sovražnikom. Uporniki so požgali v okolici mesta vas Speltenbach ter se nevarno približali mestu. Povsem neovirano pa vseeno niso mogli razsajati, kajti Valvasor je nameril na nje iz mesta topove. Tedaj sta prihitela na srečo mestu na pomoč grofa Saurau (Žerjav) in Dietrichstein s svojim mostvom ter posrečeno napadla sovražnika. Vnela se je huda bitka in pred Fürstenfeldom je obležalo okrog 300 sovražnikov. Sovražna vojska je bila raztepena in je v neredu zbežala. Vendar s tem še ni bilo vojne konec. K zmagi so nedvomno mnogo pripomogli Valvasorjevi vojaki in Valvasor sam. Valvasor opisuje tudi vojne dogodke, ki se jih je udeležil sam, stvarno, ne da bi se hvalisal. Drugih zanesljivejših zgodovinskih virov pa nimamo.

Po častno opravljeni nalogi domov

Valvasor je precej podrobno opisal svoje vojskovanje na Štajerskem. Vendar se zdi, da je iz skromnosti celo podcenjeval posamezne dogodke ter ni opazarjal na nje s poudarkom kakor bi morda zaslužili. Kljub temu lahko trdimo, da se je izkazal kot pravi junak ter da ni sramotil svoje dežele. Sam bi seveda ne mogel mnogo opraviti s peščico vojakov, ki so bili sicer izvrstni borci. Premoč sovražnika je bila mnogo prevelika, da bi bila mogoča odločilna zmaga, ko bi ne udarili na nasprotnika še drugi vojaški oddelki. Odločilo je predvsem, da so 2. septembra l. 1683 prihiteli na pomoč Hrvati. Bilo jih je 1000 pod poveljstvom grofov Trautmannsdorfa in Thurna. Poslej so združeni vojaški oddelki napadali gradove, kjer so se vgnezdili Bathianijevi vojaki. Močnega sovražnika ni bilo tako lahko ugnati. Ogrožen je bil Hartberg in nova Valvasorjeva naloga je bila, da ga zaščiti. Zato je poklical 15. septembra po 100 mož iz Fürstenfelda in Radgone. Sovražnik si je menda prav zaradi tega premislil in ni napadel Hartenberga. Tedaj je glavna nevarnost že minila, toda Valvasor se ni mogel vrniti domov, dokler so bili Turki še pred Dunajem. Končno so pa bili Turki pred Dunajem premagani in tudi Bathijani se je spravil s cesarjem. Tedaj je bil konec vojne tudi za Valvasorja, da se je lahko vrnil domov k svojemu znanstvenemu in domoznanskemu delu, ki se mu je posvečal z izredno vnemo, da je bil popolno nasprotje tedanjega povprečnega plemstva, posvečajočega se le svojim osebnim zadevam.

Listine o Valvasorju kot vojaku

Valvasor se je vrnil domov odlikovan od štajercev z lepimi priznanji; njegovi častniki so prejeli številna častna dragocena darila. Kakor rečeno je Valvasor opisal sam svoje vojskovanje, in sicer v »Slavi« (Ehre des Hrzogthums Crain). Da je bil Valvasor vojak, pričajo tudi listine, ki jih je hranil prejšnje čase deželni arhiv in ki so prišle v muzej. Prva listina je dopis kranjskega deželnega oskrbnika štajerskemu glavarju, pisan 2. oktobra 1683. Ob tej priliki so kranjski deželni stanovi prosili, naj bi smeli poklicati domov Valvasorja z njegovimi vojaki češ da jih težko oskrbujejo z živežem in ker stari obrambni red določa, naj si sosednje dežele pomagajo tako le do tri mesece in ne več. Čas treh mesecev je namreč tedaj že mineval. Razen tega ni bilo več nevarnosti za Štajersko. Upoštevati je treba, da je precej Valvasorjevih vojakov obolelo, zato bi naj dovolili, da bi vojaštvo odrinilo 20. oktobra, tako da bi se vrnilo v Ljubljano do 1. novembra. Iz tega razvidimo, da se je tedaj računalo za pot iz Gradca pa do Ljubljane 10 dni. Druga listina z dne 11. oktobra 1683 je povelje, naj se stotnika I. V. Valvasor in Iv. Kr. Portner vrneta z vojaštvom v spremstvu deželnega komisarja domov. Posebno pomembna je tretja listina, pisana z Valvasorjevo roko. V nji sporoča Valvasor kranjskemu deželnemu oskrbniku oktobra 1683, da odhaja s štajerskega. Pismo ni datirano s točnim datumom, temveč le z: »Graz den octobrio 1683.«

Prebivalstvo Udina sprejema z navdušenjem junaško divizijo »Tagliamento« ob povratku z ruske fronte

9000 potresov na leto

V Evropi je nevarnost potresov samo v njenem južnem delu, zlasti na Balkanu

Potres! Nekaj minut je že večkrat zadostovalo, da so bila uničeni cela mesta in opustošene širne pokrajine, da je našlo pod razvalinami hiš in palač smrt na stotisoče ljudi. Imena San Francisco, Conception, Tokio, Yokohama in Mesina spominjajo na strašne potrese, ki bodo še dolgo ostali človeštvu v žalostnem spominu. Brez moči je človek proti takim gigantskim naravnim silam. Morda bi pa vendar le bilo mogoče vsaj nekoliko omiliti strašne posledice takih elementarnih katastrof. Če hočemo to storiti moramo točno poznati vzroke potresov in vse kar je z njimi v zvezi. In tako se je znanost lotila tudi tega vprašanja po vsem svetu so bile postavljene potresne opazovalnice. V njih so zelo občutljivi aparati tako zvani seismometri ali potresomeri, ki zabeležijo tudi najmanjši tresljaj v zemlji in ga močno povečanega zarišejo na grafikon. Tako nastanejo svojevrstne krivulje, iz katerih spoznajo učenjaki moč in trajanje potresa, kakor tudi njegovo oddaljenost od potresne opazovalnice.

Zanimiva je zlasti oddaljenost. Tresljaji zemlje se nadaljujejo valovito kakor če vržemo kamen v vodo kjer nastanejo okrogli valovčki, ki se od središča širijo in postajajo vedno večji. Potresomeri zabeležijo valoveče tresljaje zemlje in njihovo hitrost. Tresljaji dosežejo potresomer v različnih časovnih presledkih in iz tega sklepa znanstvenik kako daleč je središče potresa. Če pa hočejo znanstveniki točno ugotoviti kraj potresa odnosno njegovo središče, morajo izmenjati svoja opazovanja s treh potresnih opazovalnic. Z izmerjenimi razdaljami zarišejo okrog dotične opazovalnice na zemljevidu ali globusu kroge. Kjer se krogi križajo je središče potresa, ki ga označijo kot krajevni, bližnji ali daljni potres. Tako se dobe točni podatki celo o takih potresih, ki nastanejo daleč v morjih in ki jih ljudje sploh ne čutijo.

Znanstveniki so zbrali že zelo važne podatke o potresih. Tako zdaj vemo, da nastanejo potresi pogosto v takih krajih, kjer so visoke gore blizu globokih dolin in sotesk, torej kjer se je v pradavnih časih zemeljska skorja močno trgala ali pa kjer je zemlja potisnila iz sebe velike množine še tekoče gmote. S tem so prišle ogromne plasti v nevarno lego in se še niso umirile, čeprav je minilo od takrat že več tisoč let, temveč se še vedno premikajo. Če je premikanje premočno ali prehitro, nastanejo silni tresljaji, ki jih čutimo kot potrese. Posebno velika je nevarnost hudih potresov na ameriški in azijski obali Velikega oceana, ki svojega drugega imena Pacifik ali Tihi Ocean v resnici ne zasluži, dalje v pasu od Srednje Amerike preko Atlantika in Sredozemlja do Južne Azije in Južnega morja. Na podlagi dolgoletnih opazovanj so narisali znanstveniki potresni zemljevid, na katerem je točno prikazano, kje so po potresih najbolj ogroženi kraji. Potresni zemljevid kaže, da je v Evropi nevarnost potresov velika samo v njenem južnem delu zlasti na Balkanu.

Skoraj neverjetno se zdi, toda znanstveno je dognano, da nastane na zemlji skoraj vsako uro potres. Na leto imamo torej 9000 potresov. K sreči pa niso vsi potresi nevarni. Mnogi nastanejo kot rečeno v morjih tako da jih ljudje sploh ne slutijo. Le redko se pripeti, da preseneti potres ladjo na morju. V takem primeru je katastrofa skoraj neizogibna zlasti če je potres močan. Dobra desetina vseh potresov ne spada k katastrofalnim tektonskim, ki jih povzročijo premikanja velikih plasti v zemeljski skorji. Precej je tako zvanih vdornih potresov, ki nastanejo večinoma v goratih krajih, kjer je neprestano na delu voda, ki izdolbe velike jame in cele soteske. Če je voda le predolgo na delu, zgrme celi deli hribov in gora v take soteske in kotline. Tako lahko nastane potres, ki se pa čuti le na ozkem krogu. Samo krajevnega značaja so tudi vulkanski potresi. Ti so vedno v zvezi z bruhanjem ognjenikov. Tudi balkanski potresi večinoma niso nevarni. Pri tolikem številu potresov na leto je jasno, da gre po pretežni večini za tresljaje zemlje krajevnega in lažjega značaja. Če bi temu ne bilo tako, bi sploh ne kazalo graditi hiš, vsaj ne zidanih, kjer bi jih potresi sproti porušili. K sreči je narava tudi v tem primeru uredila svoje zakone tako, da je človeku omogočila življenje na zemlji. Le tu in tam ga opozori, da ni on gospodar nad njo, ampak ona nad njim.

148 let stara Španka

Izredno dolgo življenje ima za seboj španska državljanka Guadalupe Siera, ki je doživela, kakor poročajo iz Madrida, te dni 148 let. Izredno številno je njeno sorodstvo, saj ima sinov, vnukov in pravnukov 240, ki vsi bivajo v eni ter isti naselbini.

Naraščanje hranilnih vlog v Bolgariji

Ob koncu lanskega leta so znašale hranilne vloge v bolgarski poštni hranilnici 6632 milijonov levov in so narasle v primeri s predlanskim letom za 1571 milijonov ali za 31 % V zadnjih štirih letih se je stanje hranilnih vlog skoraj podvojilo. Naraščanje hranilnih vlog dokazuje, da so narasli tudi dohodki širokih ljudskih slojev. Tudi letos naraščanje hranilnih vlog ni popustilo. To je razvidno iz prometa poštne hranilnice v prvih dveh mesecih, ko je znašal porast okrog 200 milijonov levov, medtem ko je znašal lani v januarju in februarju samo 105 milijonov.

Proizvodnja sladkorja v Turčiji

Iz poslovnega poročila turških sladkornih tovarn v Istanbulu je razvidno, da štiri tvornice državne delniške družbe zaradi posledic vojne in neugodnega vremena tudi v lanski sladkorni kampanji niso mogle izdelati toliko sladkorja, da bi bila krita domača poraba. Proizvodnja je nazadovala od 95.507.977 kg v letu 1930. na 88,669.102 kg v letu 1940 in na 87 milijonov 023.456 kg predlanskim, a lani je znašala samo 57,308.000 kg To je najnižja količina v Turčiji izdelanega sladkorja od začetka sedanje svetovne vojne. Turčija sama pa potrebuje letno okrog 100.000 ton sladkorja.

V začetku lanskega leta je določila vlada v trgovini na debelo cene za sladkor v kristalih na 0.90, v kockah pa na 1.10 funta. V avgustu so se cene sladkorja ponovno zvišale, in sicer sladkor v kristalih 1.05, sladkor v kockah pa 1.025 funta Končno so bile lani v novembru določene cene za sladkor v kristalih na 4.80, za sladkor v kockah pa na 5 funtov. Obenem pa je skušala vlada kriti primanjkljaj v proizvodnji sladkorja z uvoženim sladkorjem, kar se ji je posrečilo le deloma, kajti v inozemstvu je zdaj težko dobiti sladkor, ker ga skoraj povsod primanjkuje.

DOBER ODGOVOR

— Povej nam, Jurček, proti komu se je boril Napoleon?

— Proti svojim sovražnikom, gospod učitelj.

RAZLOG

— Janezek, kaj bi rad bil ko dorasteš?

— Dimnikar

— Dimnikar? Kako to?

— Ker bi potem nihče ne vedel, ali sem se zjutraj umil ali ne.

GALANTEN MIZAR

— Ali se vam ne zdi, da imam eno nogo večjo od druge?

— Kaj še, gospa, prav nasprotno, ena vaša noga je manjša od druge.

MODERNO STANOVANJE

— Zdi se mi, da je kokoš, ki si jo kupila na trgu za nedeljo, prevelika za naju dva.

— To se ti samo zdi, ker je ta kuhinja zelo majhna.

Križanka št. 67

1	2	3	4	5	6		7	8	9	10	11		■	12	13	14	15
16						■	17					■	18				
19			■	20		21				■	22	23			■	24	
25			■	26			■		■	27				■	28		
29			30				31	■	32				■	33			
34		■	35		■	36		37				■	38				
39					■	40							■	41			

Besede pomenijo

Vodoravno: 1. omikanec, človek, ki živi v skladu s sodobnim gmotnim in duhovnim napredkom, 12. pritok Donave, 16. državljan prednje azijske države, 17. igra na karte, 18. posoda za vino, vinska mera, 19. državni poglavar, 20. nespretnež, okornež, 22. število, 24. predlog, 25. žensko ime, 26. osebni zaimek, 27. padavina, 28. otok v Adriatiku, 29. upravnopolitična enota v bivši državi, 32. najmanjši delec snovi, 33. žensko ime, 34. latinska kratica za »v letu Gospodovem«, 35. pogojni veznik, 36. znanstvenik, ki preučuje sestavo človeškega in živalskega telesa, 38. odločam, odrejam, 39. majhna vrsta nabranih predmetov, 40. človek, ki boleha na angleški bolezni, 41. vežba; naloga.

Navpično: 1. zbirka župančičevih mladinskih pesmi, 2. reka v Zadnji Indiji, 3. goljufan, osleparjen, 4. bič ju ima na koncu, 5. vrsta lanu, 6. predsednik turške republike (fon.), 7. mednarodni jezik, 8. podzemsko bogastvo, 9. predplačilo, 10. predlog, 11. gospodarji, gospodarski uradniki, strokovnjaki, 12. velika riba, 13. okrajšan veznik, 14. kemična prvina, 15. država v USA, 18. turški uradnik, 21. ranocelnik, 23. oblika pomožnega glagola, 27. utežna enota, 28. z veseljem, pripravljena, voljna, 30. bližnji sorodnik, 31. žensko ime, 32. otroški naziv za očeta, 33. komaj izdelan, nerabljen, 37. medmet.

*

REŠITEV KRIŽANKE ŠT. 66.

Vodoravno: 1. Kabul, 5. dobavitelji, 14. obod, 15. remis, 16. Morea, 18. len, 19. peneč, 20. Nepos, 21. po, 22. ol, 23. penat, 24. danes, 25. hov, 26. tolar, 27. Fadil, 28. delo, 29. Oberon, 31. davek, 32. sedem, 33. Narod, 34. ponev, 35. penice, 36. Izak, 37. kalin, 38. Jeran, 39. jen, 40. raven, 41. Latur, 42. et, 43. An, 44. kapitalizem, 45. ano.

Navpično: 1. kolofonija, 2. Abel, 3. bon, 4. ud, 5. denar, 6. omet, 7. bič, 8. as, 9. imenik, 10. topel, 11. Eros, 12. les, 13. ja, 15. Renan, 17. Novo mesto, 19. pelod, 20. nadev, 21. Polec, 23. porok, 23. daven, 25. Hedin, 26. teran, 27. Fanina, 28. denar, 30. bazen, 31. dolet, 32. serum, 34. pavi, 35. pete, 37. kap, 38. jaz, 40. Ra, 41. li, 42. en.

GEORGES OHNET: 70

PRODAJALEC STRUPOV

ROMAN

— Imenitno, poskrbeti hočem, da se bodo na mojih posestvih ravnali po vaših nasvetih. Halo, vrček piva! Taki pomenki povzročajo žejo.

— Eh, gospod Vernier, kaj vi ne pijete... pivo vam najbrž ne ugaja. Da, vem... torej šampanjca.

Pozvonil je in naročil slugi, ki je takoj prihitel:

— Prinesite steklenico Piper-Heisicka. Ali imate tudi vi radi to znamko? To je najboljši šampanjec, kar jih poznam. Extra dry... človek pri njem vsaj ve, kaj pije, ha, ha, ha!

Grof se je glasno zasmejal, toda Kristijan je odgovoril:

— Ne, hvala, jaz pijem samo vodo...

— Bežite no, pa menda vendar ne boste odklonili čaše šampanjca... Glejte, to so čaše, ki jih je pokojni car podaril mojemu očetu v spomin na vojni pohod v Turčijo. Moj oče je bil takrat diplomat in carski vladi je storil veliko uslugo s tem, da je delal pravo razpoloženje na dunajskem dvoru. No, gospod Vernier, samo eno čašo.

Ni mogel odkloniti. Z odporom, ki ga ni prikrival, je dvignil čašo in jo počasi izpraznil. Grof Steingel je pil v polnih duških, potem se je pa povrnil na pogovor, ki ga je menda zelo zanimal.

— Polje, dobro, poskrbeti hočem, da bo obdelano tako, kakor ste mi svetovali. Toda od uspeha letine hočem tudi nekaj imeti. Gre torej tudi za to, kako pridelek prodati, a to je že drugo vprašanje...

— In prav v tem vprašanju ima izredno velike zasluge industrijska proizvodnja, — je dejal inženjer. — Če imate dovolj vodne sile, gospod grof, kakor ste mi rekli, bi vam svetoval odločiti se za žganjekuho, za katero niso potrebni veliki stroški. Sladkorno peso boste porabili za proizvodnjo sladkorja, kar se pa tiče krompirja, žita in drugih pridelkov, jih boste izpreminjali v alkohol, ki ga boste uporabljali v grobi obliki za pogonsko silo in razsvetljavo, drugo se bo porabilo za žganje. To je vir lepih dohodkov, dočim poljski pridelki, ki jih ne izkoriščamo industrijsko, skoraj niso vredni truda in stroškov dela. Po vsej Evropi se kmetovalci trudijo in pote, ne da bi od tega imeli kaj prida koristi, dočim industrijec obogati s tem, da izpreminja sadove njegovega dela v moko, sladkor, alkohol in druge izdelke. Skratka, vsaka proizvodnja, ki ni zasnovana na znanstveni podlagi, je zdaj obsojena na smrt in tiste države, ki vodijo tako zvano agrarno politiko — ne pozabite na to, gospod grof — zapadejo bedi, pa naj se še tako ograde z nepremagljivimi stenami.

— Ah, isto trdim jaz neprestano na naših političnih shodih, — je pripomnil grof. — Madame Steingelova, ki se zelo dobro spozna na finančne zadeve, mi je dokazala, da bi se že itak znatni dohodki od mojih posestev še podvojili, če bi se ravnal po vaših nasvetih. In za to sem vam iskreno hvaležen, gospod Vernier. Torej še čašo šampanjca!

Grof je stisnil Kristijanu roko in znova napolnil čaše. Potem sta pa ostala še dve uri z grofom Steingelom v njegovi knjižnici, kjer so pridno kadili cigare in pili. Tharde, ki ni bil vajen pijače, je bil ves rdeč in v glavi se mu je že vrtelo, Litovec, ki je lahko pil kolikor je hotel, je tudi že čutil blagodejni učinek pijače, ki mu je segrevala želodec, Kristijanu je pa postajalo slabo. Tharde se je končno razmajal in pil je kar naprej. Razjarjeni Steingel je razbijal s pestjo po mizi in izjavljal med splošnim smehom, da bo postavil na glavo vse polje slatvo svoje domovine.

— Pustite gospoda Verniera in pojdite z menoj, — je kričal. — Poskrbel bom za vas in pri meni boste obogateli. Sicer vas pa gospod Vernier itak ne potrebuje, saj se sam dobro spozna na poljedelstvo. Odpotujte z menoj v Karopopol in videli boste, kaj vse bova tam dosegla. Zdaj pa v prvi vrsti novo steklenico šampanjca!

Pozvonil je in ozmerjal komornika, zakaj jih pušča umirati od žeje. Ves razvnet od šampanjca si je prižgal dolgo pipo s porcelanasto glavico in se zavil v oblak tobačnega dima. Kristijan, ki je postajal tem bolj slabe volje, čim bolj sta bila Steingel in inženjer razigrana, je opazoval svojega gostitelja z naraščajočim nezadovoljstvom. Že na pol pijani Tharde je kimal z glavo, grof je pa odgovarjal samo s kriki, kakor: He! He! Ah! Ah! — Litovec, krepak kakor Herkules, si je natakal vino v srebrno čašo in polovico vsake steklenice je popil sam skoraj v dušku. Kristijan je žvečil egiptsko cigareto in zrl ves razjarjen na tega neugnanega pijanca in na ubogega inženjerja. In mislil si je:

— Kaj pa prav za prav iščem tu in po kaj sem prišel? Vedno isti vražji vpliv te Etiennette, ki je v mojih očeh vtelešenje vseh grehov. Edino ona je zakrivila vse zlo, kar sem ga doslej storil, in ona me bo tudi pogubila, če ne pobegnem. Mar naj bom vedno žrtev njene moči, mar naj nazadnje prelomim vse svoje obljube? To je bitje, ki širi okrog sebe samo nesrečo. Ne, prepustim jo temu medvedu, ki lahko popije cele sode opojnih pijač tako, kakor sem pil prej tudi jaz. Njenemu pogubnemu vplivu ne uide nihče, ki ne zbeži pred njo. Torej pobegnem tudi jaz.

Vstal je in stopil k visokemu, na teraso obrnjenemu odprtemu oknu, rekoč:

— Odhajam, da se nadiham svežega zraka in prepuščam vaju vajinim posvetovanjem.

— Ah, kar ostanite tu, gospod Vernier, ostanite, — je kričal Steingel — Tu imam tudi še višnjevko lastnega pridelka... To vendar morate pokusiti!

— Ne. Pač pa vam pustim tu gospoda Tharda, — je odgovoril Kristijan. — Sicer pa mislim, da bo najpametneje, če obsedi na svojem mestu.

— Jaz? — je vzkliknil Tharde. — Saj mi nič ni!

Hotel je vstati, pa se je samo zasmejal in omahnil nazaj na stol.

Urejuje Josip Zupančič — Za Narodno tiskarno Fran Jeran — Za inseratni del lista: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani